

Econventio-teszt 2016

Kulturális Közfoglalkoztatottak pénzügyi kultúrája

Kovács Péter

Sápi Ákos

Árvai Dávid

Mirza Dávid

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	0
2. Elméleti háttér	0
3. Módszertani háttér	3
3.1. Az Econventio-teszt és index felépítése	3
3.2. Az Econventio-index	7
3.3. Elemzési módszertan	8
4. Eredmények	9
4.1. A mintáról	9
4.2. Általános pénzügyi ismeretek	10
4.3. Megtakarítások és befektetések	16
4.4. Hitelezés	21
4.5. Munka világa	26
4.6. Általános gazdasági ismeretek	32
4.7. Biztosítás, nyugdíj	36
4.8. Pénzügyi hírek, játékok	41
4.9. Econventio-index	45
5. Eredmények összefoglalása	50
6. Irodalomjegyzék	53

1. Bevezetés

Az Econventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület 2011 óta évente vizsgálja és fejleszti a középiskolások pénzügyi kultúráját, míg a felnőtt lakosság körében is 2015 óta végez vizsgálatokat és fejlesztési tevékenységet. Jelen elemzésben a mérés háttérének bemutatása után összefoglaljuk iskolájuk főbb eredményeit, összevetve az országos eredményekkel. Végezetül pedig javaslatokat fogalmazunk meg a kimutatott hiányterületekkel kapcsolatosan.

2. Elméleti háttér

A pénzügyi kultúra témaköre minden korosztályt érint, hiszen a mindennapok (például vásárlások) során is pénzügyi döntéseket kell hoznunk illetve egy család, háztartás tagjaként a mindennapi pénzügyi döntések befolyásolják az életünket. A pénzügyi piac termékei és szolgáltatásai ugyanakkor komplexek lettek, melyek használatához az egyéneknek folyamatosan megújuló ismeretekre van szükségük. A lakosság körében az utóbbi években az érdeklődés homlokterébe került, és örvendetes tényként állapítható meg, hogy gombamód szaporodnak az ez irányú hazai kutatások (például Huzdik, Béres & Németh, 2014; Botos, Botos, Béres, Csernák & Németh, 2012; Béres & Huzdik, 2012). Az empirikus felmérések eredményei a lakosság körében a pénzügyi ismeretek alkalmazásának viszonylag alacsony színvonaláról árulkodnak (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi műveltség fiatal korban különösen fontos jelentőséggel bír, hiszen a „korai életszakaszban elkövetett pénzügyi hibák a későbbiek során igen költségesek lehetnek” (Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010, p. 358). Korábbi méréseink szerint a középiskolások 40 százaléka legfőképpen az otthon látottakra, tapasztaltakra próbál meg hagyatkozni, amikor

pénzügyi ismereteket próbál meg szerezni, illetve döntéseket hozni. Ugyanakkor a felnőtt lakosság sem iskolai tanulmányai során, sem a későbbiekben nem tanult pénzügyi, gazdasági ismereteket (Horváthné Kőkény & Széles, 2014, p. 471-472), illetve ha tanult is több ma létező pénzügyi termék (például hitelkártya, pay pass) nem létezett akkor, amikor ilyen jellegű tanulmányokat folytattak.

Emellett az OECD 2011-es felnőtt lakosságra koncentrált vizsgálata (Atkinson & Messy, 2012) szerint a magyarokra nemzetközi viszonylatban is kevésbé jellemző a különböző ajánlatok összehasonlítása, a pénzügyi információk minél szélesebb körű összegyűjtése, így a pénzügyi döntések meghozatalához az emberek nem eléggé informáltak, így akár befektetések, akár hiteltermékek közötti eligazodás, a döntéshez szükséges megfelelő információ megszerzése, a kockázatok és következmények mérlegelése problematikus. A probléma nem csak hazánkban jelentkezik.

A Pénziránytű Alapítvány az OECD módszertan alapján 2015-ben készült felmérése felemás képet mutat: a felmérésben szereplő pénzügyi termékeket a válaszadók többsége ismerte, ugyanakkor továbbra is kis hányaduk használja azokat a gyakorlatban. Családi költségvetés készítéséről 2015-ben a válaszadók mindössze negyede, míg 2010-ben közel egyharmada számolt be. A kérdések közül a legnagyobb problémát továbbra is a kamatos kamat számítása okozza. Ezzel szemben a diverzifikáció előnyeit és az infláció fogalmát a válaszadók közel kétharmada ismerte. Emellett növekedett azok aránya, akik pénzügyi döntéseik meghozatalához több ajánlatot vesznek figyelembe

Az S&P (2015) felmérése szerint a magyarok 46 százaléka pénzügyi analfabéta. A felmérés során négy témakörben (diverzifikáció, kamatszámítás, kamatos kamat, infláció) öt kérdést

tesznek fel, és azokat tekintik pénzügyileg jártasnak, akik legalább három kérdésre helyesen válaszolnak. Magyarország a 19. legjobb helyre került a vizsgált 144 ország közül.

Hasonló hiányosságokat tártak fel Bongini, Trivellato & Zenga, (2012) a pénzügyi tervezés, a pénz, a hitel- és adósságállomány, a biztosítás és az öngondoskodás területén. Hazánkban a pénzügyi ismeretek, tehát az elméleti tudás magas pontszámot kapott, a gyakorlati alkalmazás, a pénzügyi viselkedés eredményei azonban gyengék voltak. Emellett a felmérés szerint általános probléma a kamatos kamat számításának, illetve az infláció kezelésének képessége. A szerzők szignifikáns kapcsolatot találtak a pénzügyi attitűd és a pénzügyi tudás szintje között. Tanulmányukból kiderül, hogy a magasabb jövedelmű, végzettségű, pozitívabb pénzügyi hozzáállás rendelkezők pénzügyi kultúrája magasabb. Életkort tekintve a középkorúak pénzügyi tudása a legmagasabb. Nemek tekintetében a férfiak jobban állnak pénzügyi tudás tekintetében, mint a nők. A 2011-es felmérésben egy kivételes ország volt, Magyarország, ahol a nők pénzügyi tudásszintje magasabb volt, mint a férfiaké. A tanulmány kiemeli, hogy a magyarok többségére nem jellemző különböző ajánlatok összehasonlítása (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi kultúra fogalma egy OECD-tanulmány szerint: *„A pénzügyi kultúra a tudatosság, ismeretek, készségek, attitűdök és viselkedések kombinációja, amelyekre szükség van a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalához és végső soron az egyéni pénzügyi jólét eléréséhez”* (Atkinson & Messy, 2012, p. 14).

Lusardi egyik tanulmányában a számolási készség fontosságára hívja fel a figyelmet. Számos kutatás bizonyítja, hogy a számolási képesség kapcsolatban áll a pénzügyi döntéshozatallal,

valamint az egyének felelőssége a megtakarításokkal kapcsolatosan folyamatosan emelkedik (Lusardi, 2012, p. 10), gondoljunk akár csak a kamatok számítására, a százalékszámításra.

A szakirodalom a vizsgálandó részterületekben nagyrészt egyetért, például számos esetben megjelennek inflációhoz, diverzifikációhoz, kamatos kamathoz kötődő kérdések is. Vannak olyan kutatások, amelyek kevesebb kérdéskört vizsgálnak, mert inkább bizonyos kérdéscsoportokra szeretnének koncentrálni. Ahhoz, hogy komplex kép alakuljon ki a pénzügyi kultúráról, érdemes a témakörök nagy részét lefedni. Ennek megfelelően az Econventio-teszt a komplexebb mérési módot követi az alábbi hat terület vizsgálatával: banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, munka világa, általános gazdasági ismeretek, biztosítás és nyugdíj.

A pénzügyi kultúra mérésére nem alakult még ki egységes álláspont, például, amikor befektetésekről beszélünk, akkor csak a pénzügyi befektetéseket vizsgáljuk, vagy azt is a pénzügyi kultúra részeként fogjuk fel, hogy továbbképezem magam, ezáltal befektetek a jövőmbe.

3. Módszertani háttér

3.1. Az Econventio-teszt és index felépítése

Tevékenységünk fő célja a pénzügyi kultúra és attitűd, kutatásokra épülő fejlesztése, azaz éves felmérések segítségével azonosítjuk a problémás ismeretterületeket, megvizsgáljuk a probléma okát, majd erre fejlesztési tevékenységeket dolgozunk ki.

Jelen fejezetben először bemutatjuk a vizsgálati modell elméleti háttérét, majd a felmérés, azaz az Econventio-teszt módszertani jellemzőit.

Az Econventio kérdőív modellje magában foglalja a racionalitás mindhárom aspektusát.

- Az információgyűjtés esetében tartalmaznia kell az ismereteket, a múltbeli tapasztalatokat, a kommunikáció módját, valamint reflektálnia kell az információgyűjtés csatornáinak, időbeliségének és térbeliségének korlátozottságára.
- A preferenciák esetében teret kell adni az attitűdöknek, értékrendnek, személyes pénzügyi helyzetnek, jövőbeli terveknek és egy nyertesként vagy vesztesként elkönyvelt szituáció keretezési torzításainak.
- A döntéshozatal során a pénzügyi döntéseknél az alternatívák közötti választásban a számítási képességeknél meg kell, hogy jelenjenek a heurisztikák.

A számítási képességek vizsgálata esetében egy matematikai jellegű probléma helyes megoldását kell a válaszadóknak kiválasztaniuk. Az idő rövidege miatt a heurisztikus döntéshozatalnak itt döntő szerepe van – a pénzügyi jellegű problémák esetében azonban fontos, hogy a célcsoport heurisztika-készletébe beépüljön a kamatos kamatszámítás nem lineáris természete.

A cselekvő közgazdaságtani racionalitása mentén meghatározott három horizontális dimenziót ezt követően hat vertikális dimenzión keresztül vizsgáljuk behatóbb módon, hogy így teret kapjanak a piaci aszimmetrikus viszonyok. Hogarth-Hilgert-Beverly (2003) ajánlását figyelembe véve az alábbi vertikális dimenziókhöz kapcsolódó témaköröket vontuk be a vizsgálatba:

1. általános banki, pénzügyi ismeretek (számlavezetés, tranzakciós költségek, bankkártya használat, bankrendszer, szolgáltatások),
2. befektetések, megtakarítások (befektetési formák, célok, időtávok, kamat és hozam különbsége, hozam és kockázat kapcsolata),
3. hitelek (diákhitel, egyéb hitelfajták és jellemzőik),
4. munka világa (diákmunka, oktatás, adózás, vállalkozás),
5. biztosítás, nyugdíj (öngondoskodás, nyugdíjrendszer, biztosítások típusainak jellemzői),
6. általános gazdasági ismeretek (infláció, államadósság, adózás).

Tehát az Econventio-teszt , illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

A tudásteszt részben, amely tartalmazza a pénzügyi ismeretek és a számolási készségek vizsgálatát is, nem fogalmak definiálását kérjük, hanem gyakorlat centrikus kérdéseket teszünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdezzük. E részben minden kérdéshez több válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásukat, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában. Azonban a kérdésekkel és a válaszokkal kapcsolatosan számos probléma adódik, amelyeket kezelni kell.

A teszt során mind a hat vizsgálati dimenzió egyforma súllyal alakítja modellt. Ez azt jelenti, hogy minden egyes vizsgálati dimenzióban öt tudásteszt kérdés: egy a számolásokhoz, ajánlatokhoz köthető, és további négy ismereteket, informáltságot ellenőrző kérdés jelenik

meg. E mellett minden témakörben legalább egy „attitúd” kérdés is megjelenik, ahol nincs helyes válasz.

A teszt összeállításakor arra ügyelünk, hogy ne legyen hosszú a teszt, ugyanis hosszabb teszt esetében nem töltik ki a diákok a teljes tesztet. Mivel a teszt szerkezetből adódóan minimum 36 kérdést tartalmaz a modell, így elfogadott irányelv szerint a kitöltőknek 40 kérdést kell megválaszolniuk, ami nem tartalmazza az általános demográfiai kérdéseket, ugyanis azokat a regisztráció folyamán kell megadni.

Az Econventio-teszt kitöltésére előzetes regisztráció után az Econventio Egyesület honlapján (www.econventio.hu) nyílik lehetőség, minden év tavaszán. Regisztráció során meg kell adni a kitöltő osztálytípusát, iskola típusát, képzési programját (gazdasági, nem gazdasági), nemét, életkorát, évfolyamát, illetve, hogy korábban már részesült-e pénzügyi oktatásban. Az adatfeldolgozás már anonim adatokat tartalmaz. Kitöltés közben a felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelenik meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc áll rendelkezésre.

Mivel számos esetben (például hitelkártya, tőzsde) a diákok nem rendelkeznek tapasztalatokkal, így felmerül a kérdés, hogy valóban a középiskolások tudását tükrözik-e a válaszok és nem csak tippeltek. E probléma megoldására, illetve e torzító tényező hatásának minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk, a diákokat arra kérve, hogy ezt az alternatívát válasszák, ha nem tudják a kérdésre adandó helyes választ.

Az egyes kérdéseknél a válaszalternatívák számát igyekszünk kiegyensúlyozni. Ez azt jelenti, hogy a tudásteszt részben az ismeretek ellenőrzésekor minden kérdés esetében ugyanannyi, számszerűen négy alternatíva közül kell a helyes választ kiválasztani a diákoknak. Ez a helyes

válasz tippeléssel való eltalálásának valószínűségét egyenlíti ki, csökkenti. Ettől az elvtől akkor térünk el, ha egy kérdést nemzetközi mérőeszközből választottuk és azzal szeretnénk az adott kérdés eredményét összehasonlítani, vagy, ha olyan kérdés van, hogy két ajánlatot kell egymással összehasonlítani. Ettől eltekintve a számolási kérdések esetében is többnyire négy lehetőség közül kell a diákoknak választani. Itt az egyes válaszalternatívákban megjelennek a tipikus számolási hibák is.

A tesztben szereplő kérdések során fontos, hogy a kérdések érthetően, a korcsoporthoz igazítva legyenek feltéve.

A teszt kérdéseinek összeállításakor figyelemmel kell lenni a teszt céljára, amely szerint olyan információhiányos területeket szeretnénk azonosítani, amelyek fejlesztésre szorulnak: azaz a teszt jelöli ki azokat a szempontokat, amelyeket a későbbiekben kiscsoportokban részletesen meg kell vizsgálnunk és fejlesztési programokat kell rá kidolgoznunk.

3.2. Az Econventio-index

Valamivel kapcsolatos tudás vizsgálata történhet önbevallással, illetve a tudást mérő mérőeszköz segítségével is. Ekkor fontos, hogy a mérőeszközbe be legyenek építve a főbb vizsgálati területek. A pénzügyi kultúra mérésének, számszerű jellemzésének módszertani kavalkádját láthatjuk. Általánosságban a tudást vizsgáló kérdéseknél a helyes válaszok arányának vizsgálatán túl a szerzők sok esetben egy, a pénzügyi tudásszintet mérő mutató előállítására is törekedtek. Ennek megkonstruálása vagy a helyes válaszok átlagos számának jellemzésével, vagy egy mesterséges – általában vagy faktorelemzésre, vagy regressziós modellekre épülő – index előállításával történik meg. A módszertani eltérésekből fakadóan ezek az indikátorok nemzetközileg csak korlátozottan összevethetőek.

A kitöltők pénzügyi ismeretének jellemzésére megalkottuk az úgynevezett Econventio-indexet, melynek célja, hogy a kitöltők teljesítményét egy számértékkel jellemezzük. A modell mind a hat vizsgálati dimenzióját egy-egy számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok számát mutatja.

Az Econventio-indexet úgy állítjuk elő, hogy a modell mind a hat dimenziója azonos súllyal befolyásolja az index értékét. A súlysám ez esetben a dimenzióból adódó kérdések számának függvénye. Mivel jelenleg az egyes dimenziókból ugyanannyi kérdés került a tesztbe, így az Econventio-index értéke gyakorlatilag a helyesen megválaszolt kérdések arányának átlagát jelenti. Az Econventio-index így egy $[0;100]$ intervallumba eső érték, melynek magasabb értéke magasabb átlagteljesítményt mutat.

3.3. Elemzési módszertan

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategoriális változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, kereszttábla elemzés (khi-négyzet teszt), varianciaanalízis (F-próba) kerül alkalmazásra. Az Econvetio-indexet a különböző demográfiai kérdésekkel varianciaanalízis (ANOVA), valamint korrelációs számítás segítségével vizsgáljuk (Econventio 2013). Az F-próba alkalmazásakor a csoportátlagok eltéréseit Post Hoc teszt segítségével vizsgáljuk. Ez a tesztípus a próbák p-értékeit korigálja az összehasonlítások számával. Erre azért van szükség, mivel e nélkül a k számú csoport

esetében $k*(k-1)/2$ darab összehasonlítás történik, mely jelentősen növelné az elsőfajú hiba (kapcsolatot mutatunk ki ott, ahol nincs kapcsolat) elkövetésének valószínűségét.

Amennyiben valamely kérdésnél a helyes válaszok arányában szignifikáns különbséget találunk, azt jelezni fogjuk a kérdésnél. Egy különbséget akkor tekintünk szignifikánsnak, ha a helyes válaszok arányában a csoportok között legalább 7 százalékpont az eltérés.

4. Eredmények

4.1. A mintáról

A kérdőívet 4332, kulturális közfoglalkoztatási programban résztvevő töltötte ki 2016 tavaszán. A célcsoport elérése a Nemzeti Művelődési Intézet segítségével valósult meg. A felmérésben résztvevők 19 százaléka legfeljebb 25 éves, ötödük 26 és 30 év közötti, 29 százaléuk 31 és 40 év közötti, 19 százaléuk 41 és 50 év közötti, míg 13 százaléuk életkora 50 év fölötti. A megkérdezettek 79 százaléka nő. A vizsgálatban résztvevők 35 százaléka felsőfokú végzettséggel rendelkezik, 31 százaléuk szakközépiskolát végzett érettségivel, míg 26 százaléuk gimnáziumot, 5 százaléuk pedig szakmunkásképzőt érettségivel. Az alacsonyabb végzettségűek (legfeljebb 8 általános, szakmunkásképző, illetve szakközépiskola, szakmunkás végzettség érettségi nélkül) aránya elenyésző. A vizsgálatban résztvevők közel fele (52,8 százalék) tanulmányai befejezése óta ritkán, míg ötödük egyáltalán nem vett részt továbbképzésben. Azoknak az aránya, akik gyakran vettek részt tanfolyamokon, tréningeken, 16,9 százalék, míg azoknak, akik rendszeresen továbbképzik magukat, 9,5 százalék.

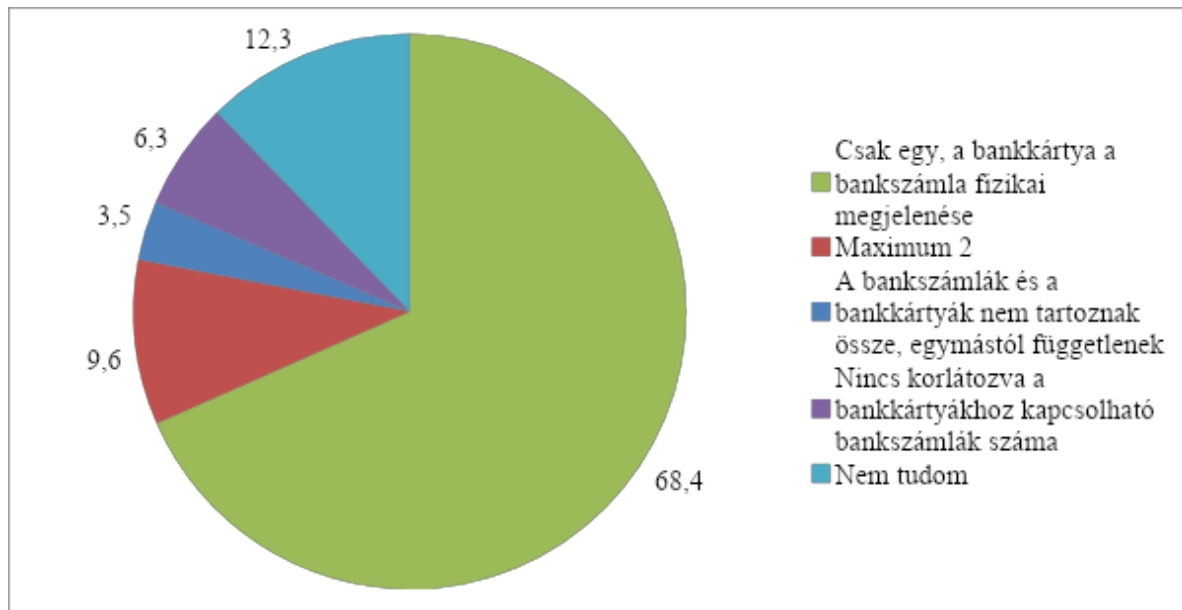
A bevezető kérdések között szerepelt, hogy hány fős háztartásban élnek a kitöltésben résztvevők: 8 százalékuk egyedül él, 22 százalékuk kétfős, 55 százalékuk 3 vagy 4 fős háztartásban, míg 15 százalékuk 5 vagy ennél több fős családban. A válaszadók közel 60 százalékának háztartásában nincsen kiskorú gyermek, 21 százalékuknál 1 gyermek, 12 százalékuknál kettő, míg 5 százalékuknál 3 vagy több gyermek él. A családok 32 százalékának havi rendszeres nettó jövedelme 150 és 250 ezer forint közötti, negyedének 100 és 150 ezer forint közötti. 100 ezer forint alatti jövedelemmel hasonló arányban rendelkeznek, 11 százalékuk 250 és 350 ezer forint közötti, valamint 5 százalékuk 350 ezer forint feletti jövedelemmel rendelkezik.

A válaszadókat megkértük arra, hogy értékeljék saját pénzügyi ismereteiket egy 1-től 5-ig terjedő skálán (ahol 1 a leggyengébb). A legtöbben közepesre pontozták pénzügyi tudásukat (55 százalék), 27 százalékuk négyes osztályzatot adott, 4 százalékuk pedig jelesnek minősítette pénzügyi ismereteit. Az elégtelen osztályzatok aránya elenyésző (3 százalék).

4.2. Általános pénzügyi ismeretek

A kérdőívet kitöltők általános pénzügyi ismereteit vizsgáló első, bevezető kérdés arra vonatkozott, hogy hány bankszámla tartozhat egy bankkártyához. A megkérdezettek 12,3 százaléka a „*Nem tudom*” lehetőséget jelölte meg. A vizsgált felnőttek több mint kétharmada (68,4 százalék) tudta a helyes megoldást. A résztvevők közel egyötöde (19,4 százalék) a másik három hibás opció valamelyikét adta meg válaszként. (1. ábra)

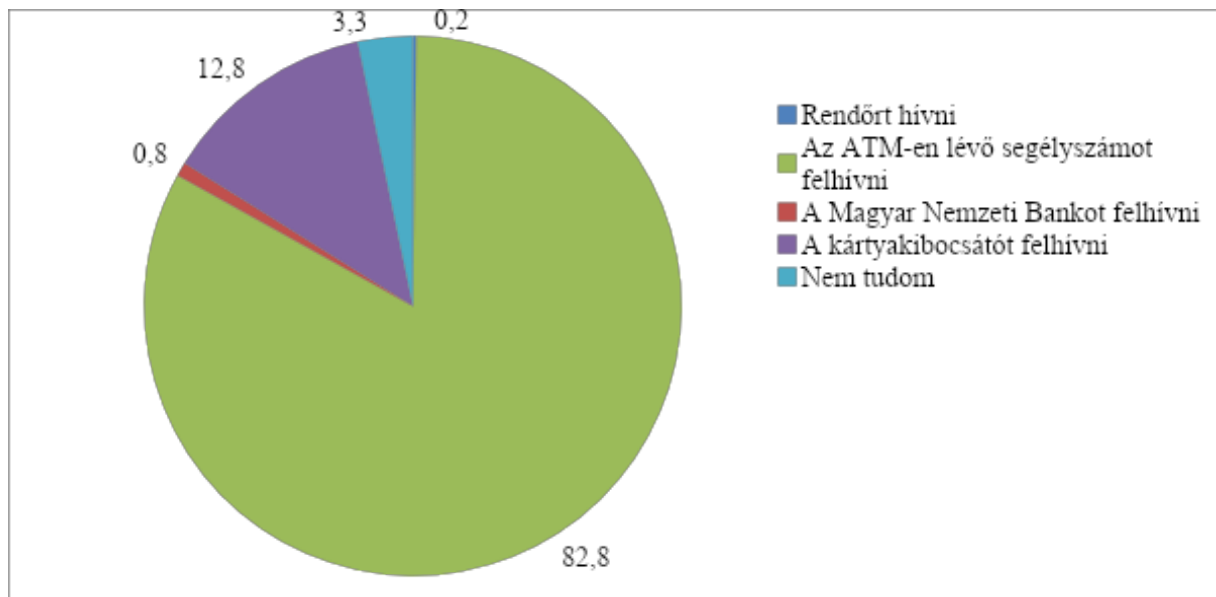
1. ábra: Ön szerint hány bankszámla tartozhat egy bankkártyához? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek második kérdése arra kérdezett rá, mit kell tenni, ha az ATM elnyeli a bankkártyát. Csupán a kitöltők 0,2 százaléka nem tudott válaszolni erre a kérdésre. A válaszadók döntő többsége (82,8 százalék) helyesen tudott erre a kérdésre válaszolni. A második leggyakoribb válasz „A kártyakibocsátót felhívni” opció volt 12,8 százalékkal. A másik két hibás opcióra érkezett válaszok aránya alacsony (2. ábra).

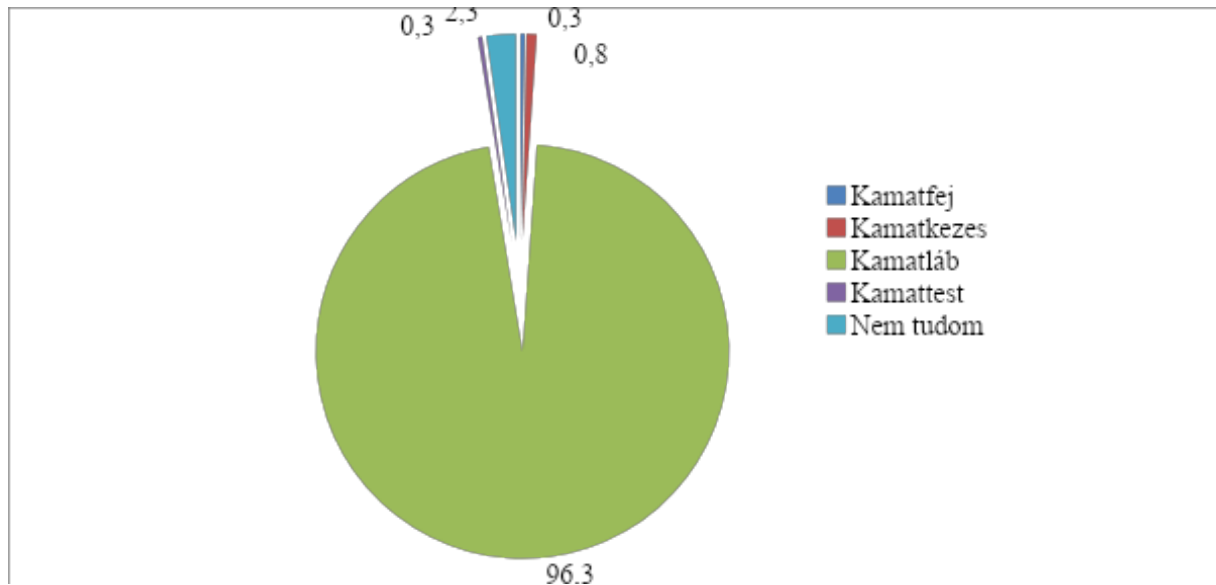
2. ábra: Mit kell tennie először, ha az ATM elnyeli a bankkártyát? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör harmadik kérdése így szólt: „Az alábbi kifejezések közül melyik létező fogalom?” a kamatfej, kamatláb, kamattest, kamatkezes kifejezések közül. A válaszadók szinte mindegyike (96,3 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre. A többi opcióra érkezett válaszok aránya alacsony (összesen 1,4 százalék), azonban a megkérdezettek 2,3 százaléka (99 fő) a „*Nem tudom*” opciót adta meg válaszként (3. ábra).

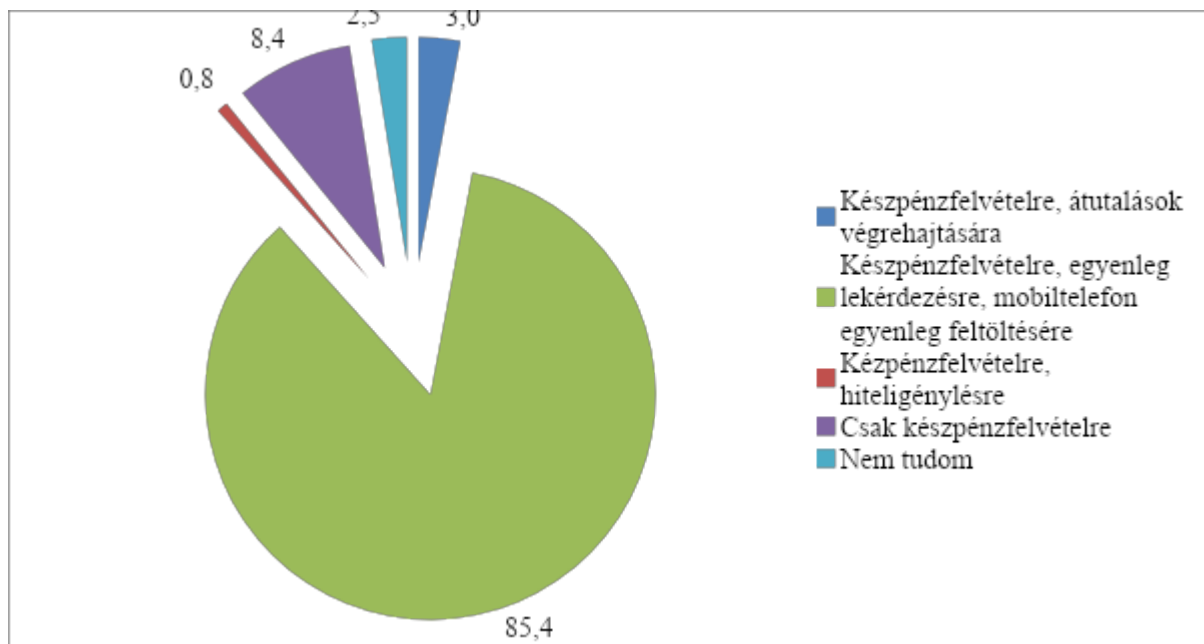
3. ábra: Az alábbi kifejezések közül melyik létező fogalom? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek témakör negyedik kérdése az ATM használatával kapcsolatos ismereteket vizsgálta. A másodikhoz hasonlóan erre az ATM-es kérdésre is a válaszadók döntő többsége (85,4 százalék) helyesen válaszolt. A második leggyakrabban adott válasz 8,4 százalékkal (362 fő) a „Csak készpénzfelvételre” opció volt. A válaszadók 3 százaléka (109 fő) a „Nem tudom” opciót választotta. A többi helytelen opcióra érkezett válaszok aránya alacsony, összesen 1,1 százalék (4. ábra).

4. ábra: Mire használhatjuk az ATM-et? (%)

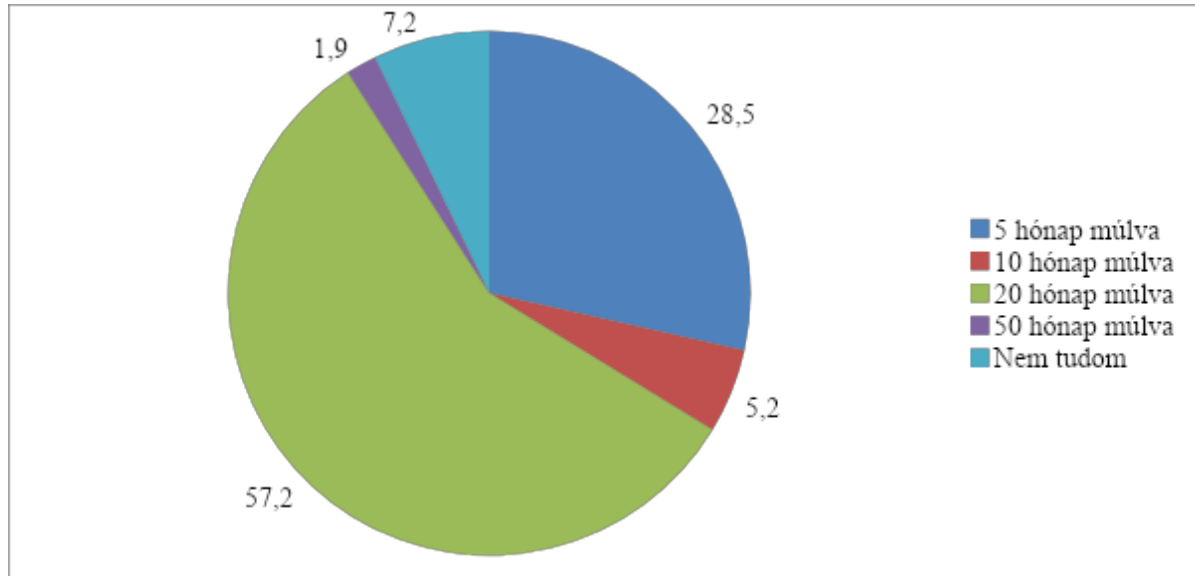

Forrás: saját szerkesztés

Az első témakör utolsó, tudás alapú kérdése egy számolós feladat volt, ebben az esetben a teszt kitöltőinek arra kérdésre kellett válaszolniuk, hogy: „Az Ön eddigi 200 000 forintos nettó fizetését 10%-kal megemelték. Örömeben úgy dönt, hogy a fizetésemelésének a negyedét minden hónapban félreteszi egy 100 000 Ft-os okostelefonra. Mennyi idő múlva tudná megvásárolni az okostelefont?” A helyes „20 hónap múlva” választ a válaszadók kicsivel több mint fele (57,2 százalék) tudta. A második leggyakoribb válasz az 5 hónap volt 28,5 százalékkal. 312 fő (7,2 százalék) választotta a „Nem tudom” opciót (5. ábra).

A számítási feladatot az érettségi nélküliek kevésbé tudták megoldani, mint az érettségivel rendelkezők. Előbbiek esetében a helyes válaszok aránya 45 százalék alatti, míg utóbbi csoportban 55 százalék feletti.

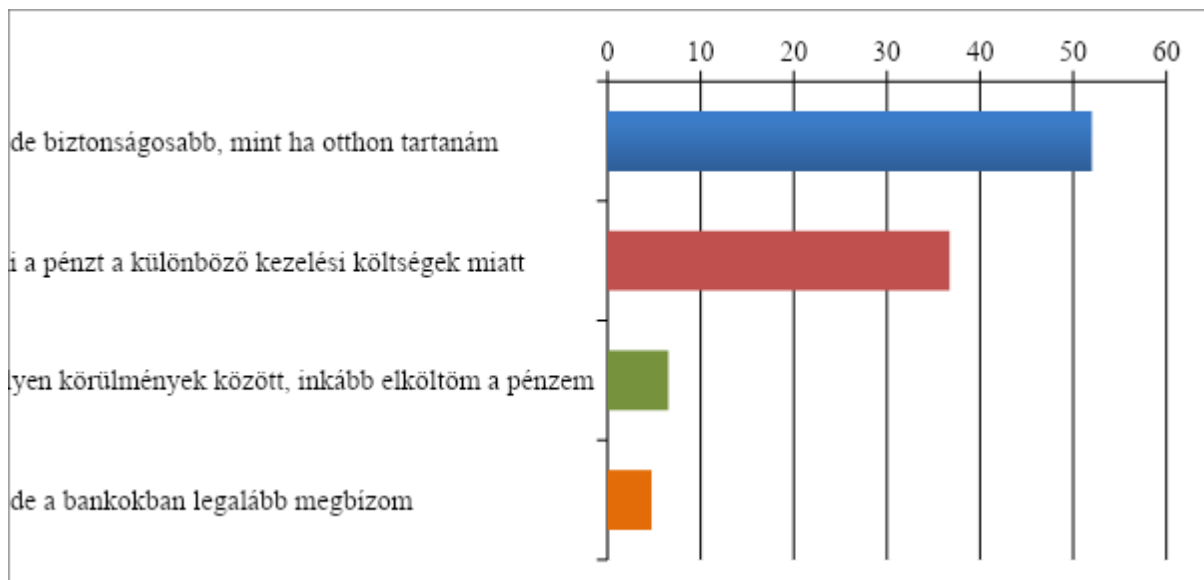
5. ábra: Az Ön eddigi 200 000 forintos nettó fizetését 10%-kal megemelték. Örömeben úgy dönt, hogy a fizetésemelésének a negyedét minden hónapban félreteszi egy 100 000 Ft-os okostelefonra. Mennyi idő múlva tudná megvásárolni az okostelefont? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az első témakör utolsó két kérdése attitűd vizsgálatra vonatkozott. Közülük az első a megkérdezettek banki lekötéssel kapcsolatos hozzáállását vizsgálta. A megkérdezettek több mint fele (52,0 százalék) úgy véli, bár alacsony a kamathozam, biztonságos megtakarítási forma. 36,7 százalék szerint nem érdemes a bankban tartani a pénzüket. Míg 6,5 százalék a megtakarítás helyett a jelenbeli körülmények között inkább a fogyasztást részesíti előnyben. Csupán a megkérdezettek 4,7 százaléka válaszolt úgy, hogy a bankokkal szembeni bizalma miatt választaná a banki lekötést (6. ábra).

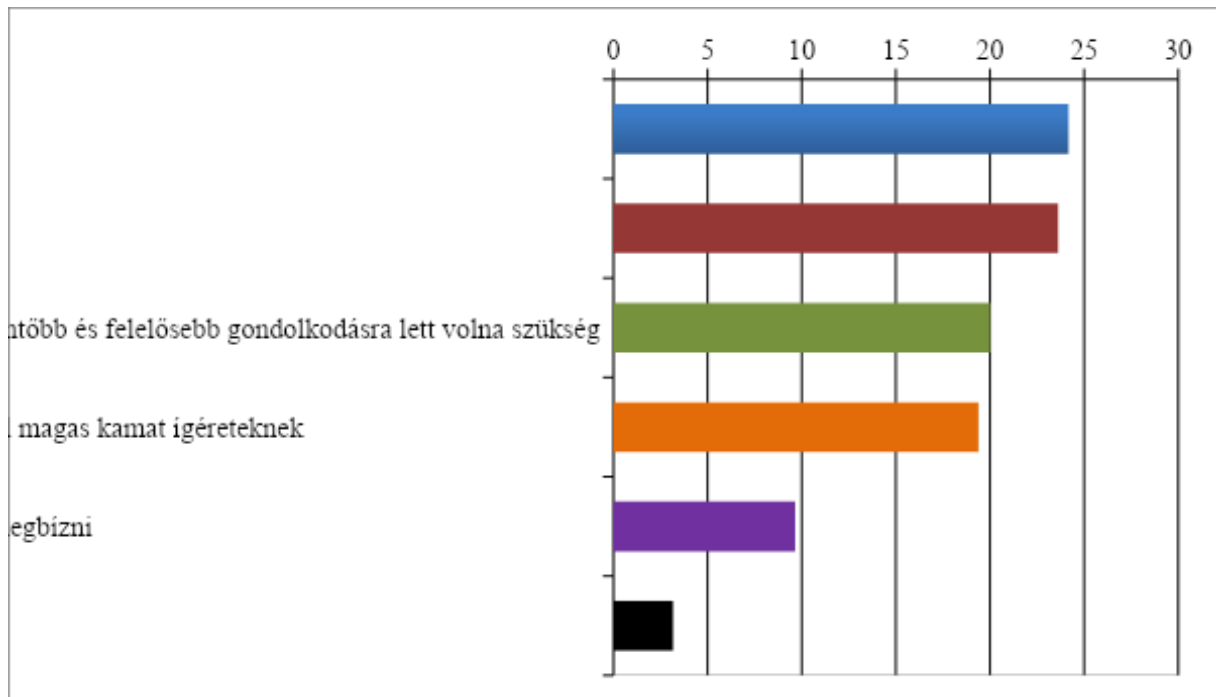
6. ábra: Napjainkban, ha lekötjük a pénzünket a bankban, akkor alacsony kamatot fizetnek utána. Melyik állítással ért Ön a leginkább egyet?

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek témakör utolsó kérdése a 2015-ös brókerbotrányok károsultjaira vonatkozott. Itt a válaszok gyakorisága tekintetében nem volt kiugróan magas érték. A két leggyakoribb válasz alapján azt mondhatjuk, hogy a megkérdezettek közel fele (47,8 százalék) nem tud állást foglalni a kérdésben. 20,0 százalékuk szerint „A közpénzekkel való gazdálkodás miatt körültekintőbb és felelősebb gondolkodásra lett volna szükség”. 19,4 százalék szerint a károsultak naivak voltak. 9,6 százalék úgy vélekedik, hogy nem a károsultak hibája volt, azonban 3,2 százalék szerint mohók voltak (7. ábra).

7. ábra: Mi a véleménye a 2015-ös brókerbotrányok károsultjairól?

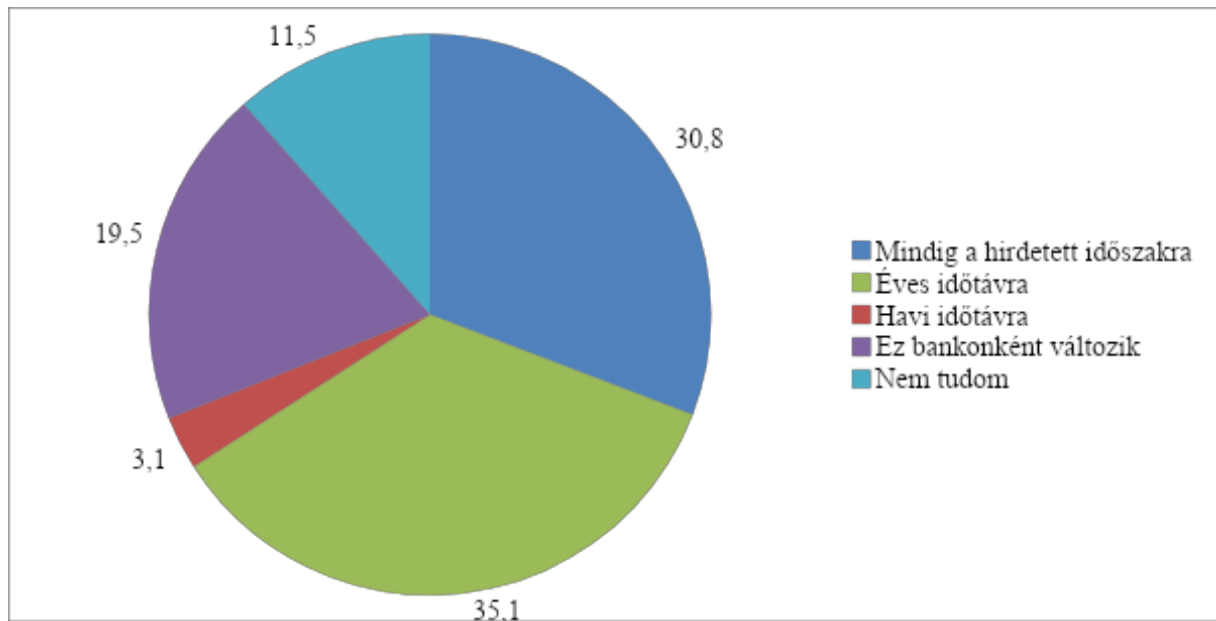

Forrás: saját szerkesztés

4.3. Megtakarítások és befektetések

A megtakarítások és befektetések moduljában először a kamatbetétek időtávjának ismeretéről érdeklődtünk. 499 fő a „*Nem tudom*” lehetőséget választotta (11,5 százalék). A válaszadók kicsivel több mint egyharmada (35,1 százalék) tudta a helyes választ. A második leggyakoribb válasz 30,8 százalékkal (1334 fő) a „*Mindig a hirdetett időszakra*” opció volt. A „*bankként változik*” alternatívát a megkérdezettek 19 százaléka választotta. (8. ábra)

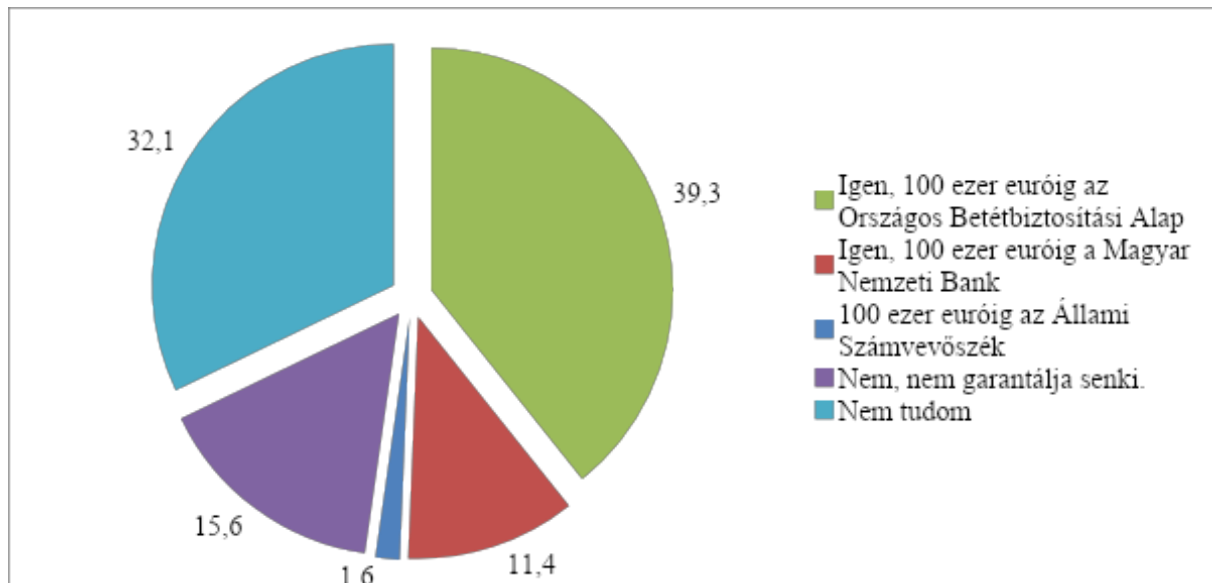
8. ábra: A bankok által hirdetett betétek százalékban adják meg a kamatot. Milyen időszakra vonatkozik ez az érték? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második kérdése így szolt: „Az Ön megtakarításait kezelő bank csődbe megy. Garantálja-e valaki a kártalanítását?” A válaszadók csupán 39,3 százaléka tudta a helyes választ, hogy 100 ezer euróig az Országos Betétbiztosítási Alap kártalanít. A második leggyakoribb válasz 32,1 százalékkal (1334 fő) a „Nem tudom” opció volt. A megkérdezettek maradék 28,6 százaléka a többi hibás opció valamelyikét választotta, ahol kiemelkedik a nem gartálja senki opció választása (15%) (9. ábra).

9. ábra: Az Ön megtakarításait kezelő bank csődbe megy. Garantálja-e valaki a kártalanítását? (%)

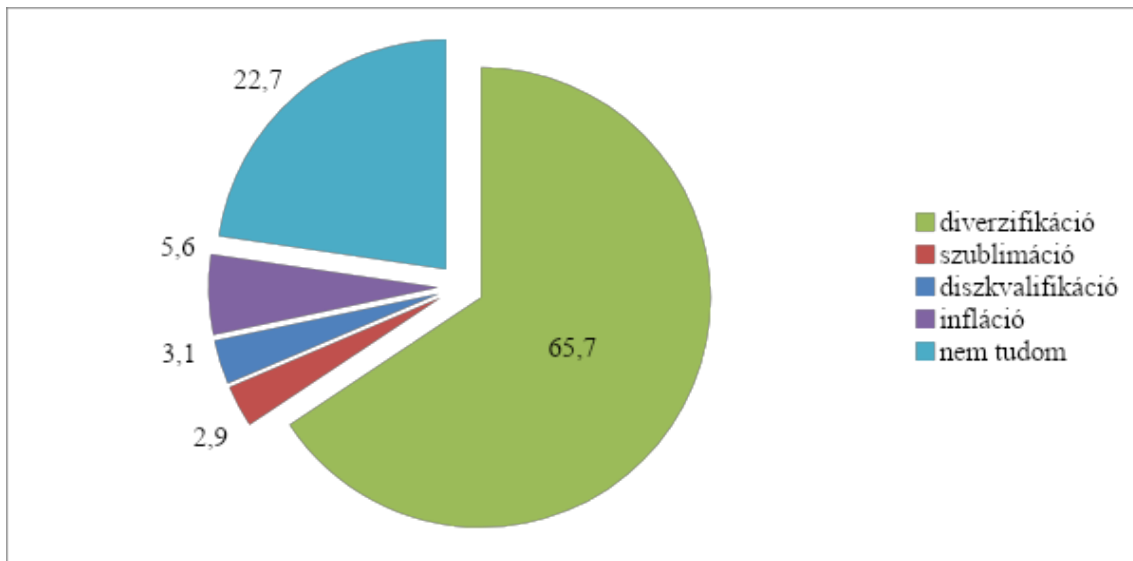

Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban a diverzifikáció fogalmára kérdeztünk rá. A válaszadók közel kétharmada (65,7 százalék) tudta a helyes választ, mely szerint azt a folyamatot, amikor több dologba fektetjük pénzünket, ezáltal megosztjuk, és csökkentjük a kockázatot diverzifikációnak nevezzük. Ezzel szemben 22,7 százalékuk (983 fő) a nem tudom opciót választotta. A három helytelen opció valamelyikét 11,6 százalék választotta (10. ábra).

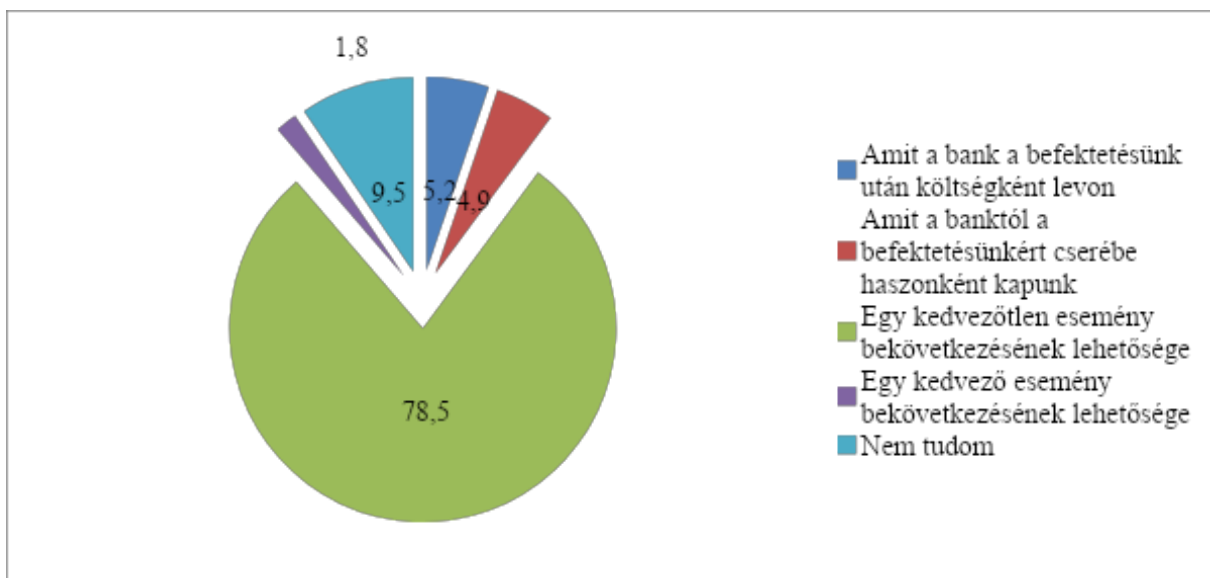
A helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés mutatkozott a nemek között: míg a férfiak 64, addig a nők 73 százaléka adott helyes választ erre a kérdésre.

10. ábra: Hogyan nevezzük azt a folyamatot, amikor több dologba fektetjük pénzünket, ezáltal megosztjuk, és csökkentjük a kockázatot? (%)

Forrás: saját szerkesztés

11. ábra: A befektetések különböző mértékű kockázattal járnak. De mi is a kockázat? (%)

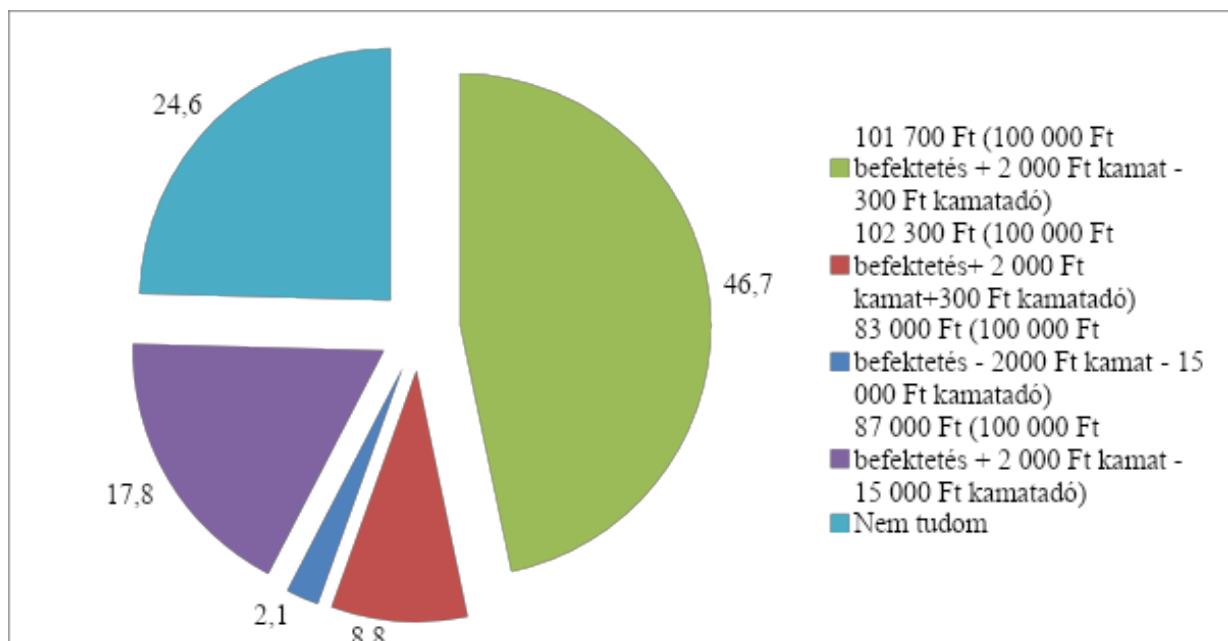
Forrás: saját szerkesztés

A témakör negyedik kérdése a kockázat fogalmára vonatkozott. „Egy kedvezőtlen esemény bekövetkezésének lehetősége”. helyes választ 3041 fő választotta (78,5 százalék). 413 fő nem

tudott válaszolni. Minden tizedig ember (10,9 százalék) a helytelen válaszopciók valamelyikét választotta (11. ábra).

A második témakör utolsó tudás alapú kérdése egy számolós feladat volt, melyben a megadott adatok mellett kellett 1 évi kamatozás után megadni a helyes összeget. A helyes válasz 101 700 Ft volt, melyet csupán a válaszadók közel fele (46,7 százalék) tudott kiszámolni. 1065 fő (24,6 százalék) a „Nem tudom” opciót választotta. A maradék 1243 fő (28,7 százalék) helytelen választ adott a kérdésre (12. ábra). Tipikus helytelen megoldás (18%) volt az, hogy a kamatadót a teljes betett összeg után számolták a válaszadók).

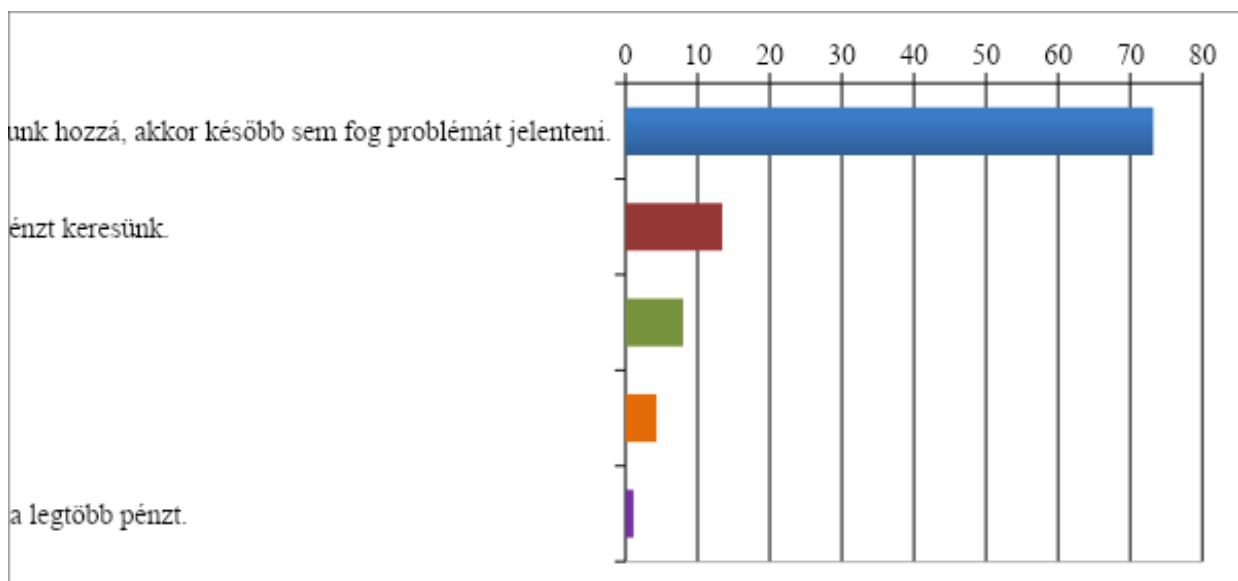
12. ábra: Ha 100 000 Ft-ot tesz be a bankba 2%-os kamatláb mellett, és a kamatadó mértéke 15%, akkor 1 év után mennyi pénzt tudna kivenni? (A többi költségtől most eltekintünk.) (%)

Forrás: saját szerkesztés

A megtakarítások és befektetések témakör utolsó kérdése attitűd vizsgálatra vonatkozott, amely azt vizsgálta, mikor érdemes elkezdni megtakarítani a távoli célokra. A megkérdezettek közel háromnegyede (73,2 százalék) szerint a lehető leghamarabb el kell kezdeni a távoli célokra való megtakarítást. 13,4 százalékuk szerint a kezdeti szükségletek kielégülése után célszerű megtakarításokba kezdeni. 8,0 százalék mindig félreteszi, ami megmarad a hó végén. 4,3 százalék úgy véli nem érdemes megtakarítani a hosszú távú célokra. A legkevesebben (1,1 százalék) gondolja csak úgy, hogy akkor érdemes elkezdni hosszú távra megtakarítani, mikor már a pályánk csúcsán vagyunk. (13. ábra). Míg a nők 3,5, addig a férfiak 7,5 százaléka gondolja úgy, hogy nem érdemes távoli célokra megtakarítani.

13. ábra: Véleménye szerint mikor érdemes elkezdni megtakarítani a távoli célokra? (%)

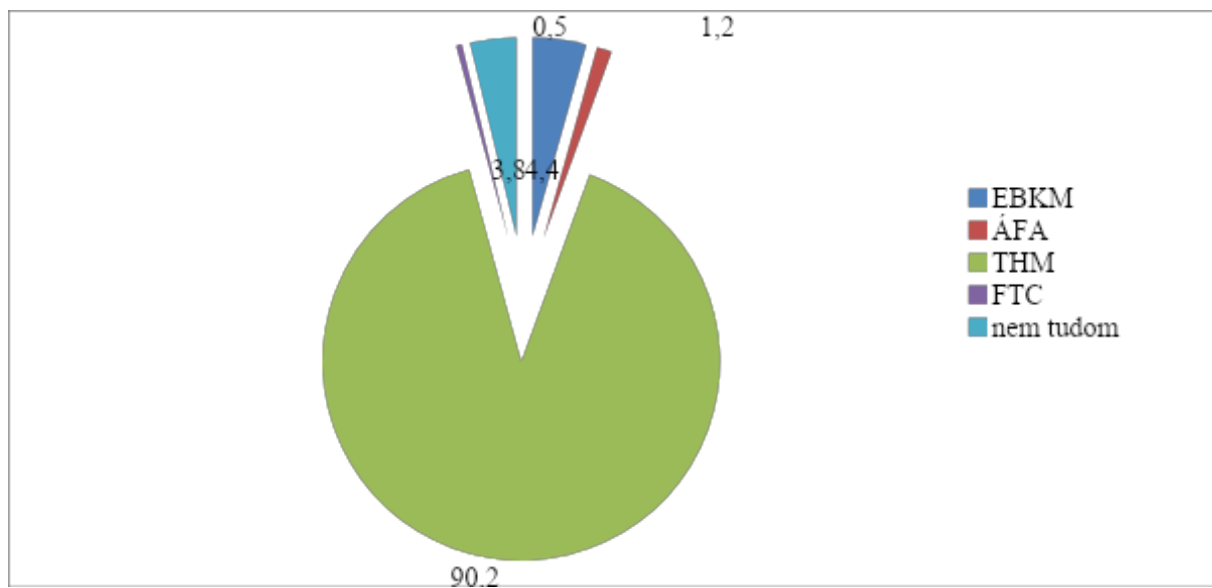
Forrás: saját szerkesztés

4.4. Hitelezés

Az első kérdés, mely a hitelezés témakörébe tartozik a hitelezési folyamattal kapcsolatos tudást vizsgálta. Arra a kérdésre, hogy „Melyik rövidítés kapcsolódik a hitelezés

folyamatához?” az EBKM, ÁFA, THM, FTC közül, a megkérdezettek 3,8 százaléka (163 fő) nem tudott válaszolni. Azonban a válaszadók jelentős többsége (90,2) százaléka helyesen választotta ki a THM fogalmat. A további három válasz valamelyikét a kitöltők 6,0 százaléka választotta (14. ábra) A kérdésre a legfeljebb 8 általános végzettséggel rendelkezők 14 százaléka tudott helyesen válaszolni.

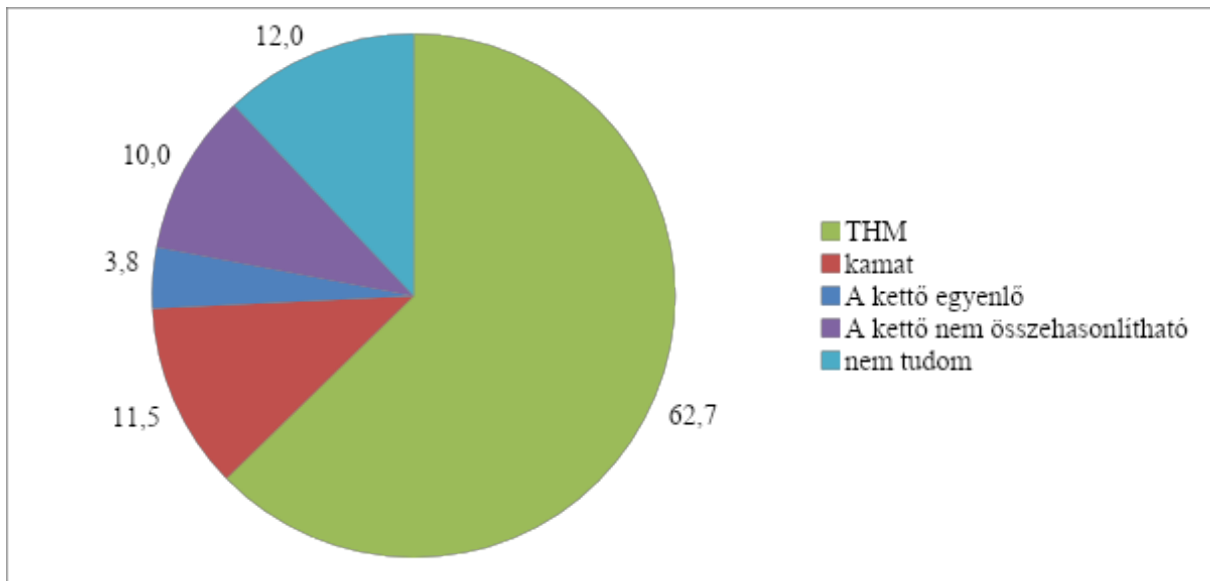
14. ábra: Melyik rövidítés kapcsolódik a hitelezés folyamatához? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban arra kerestük a választ, hogy a kitöltők szerint a kamat vagy a THM magasabb a hitelek esetében. Az érvényes válaszok száma 3810 volt, míg 522 fő nem tudott választani. A legtöbben, a válaszadók közel kétharmada (62,7 százalék) helyesen választott. A hibás opciókból a legtöbben (11,5 százalék) kamat opciót választották. A megkérdezettek 10,0 százaléka szerint a kettő nem összehasonlítható, míg 3,8 százalékuk szerint a kettő egyenlő (15. ábra).

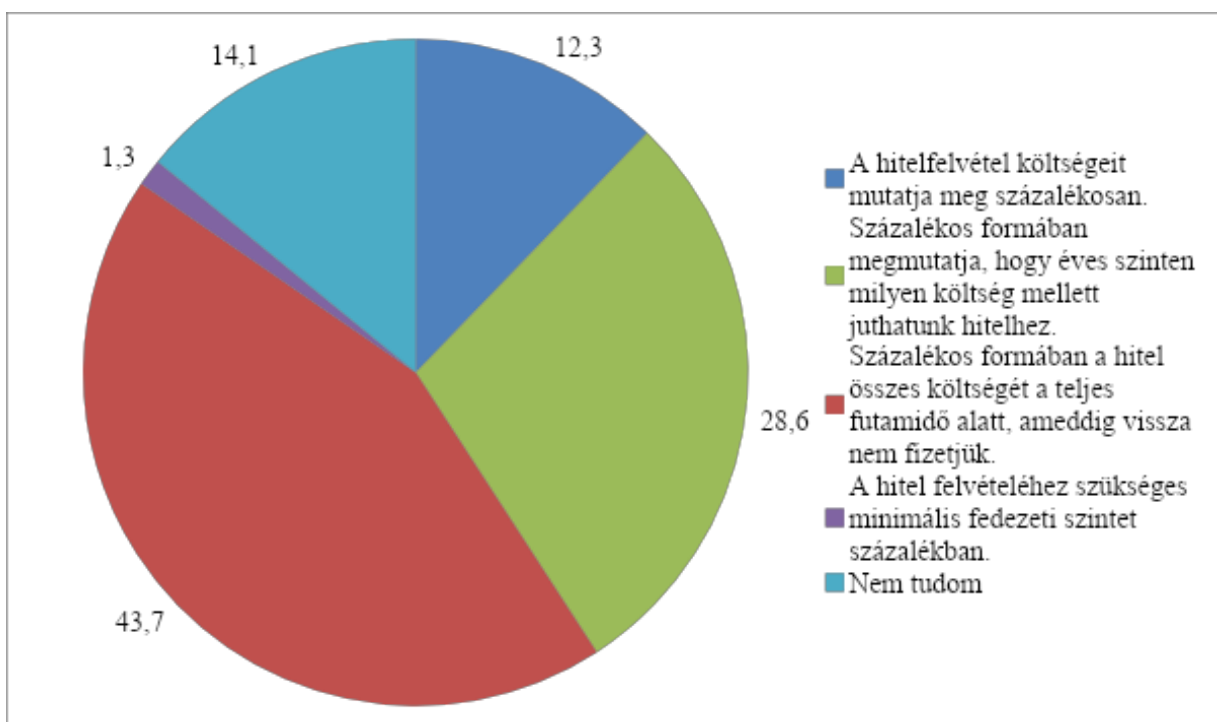
15. ábra: Hitelek esetében melyik érték magasabb: a kamat vagy a THM? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdéssel a THM jelentésének ismeretét vizsgáltuk.

16. ábra: Mit mutat meg a THM (Teljes Hiteldíj Mutató) a hitelekről? (%)

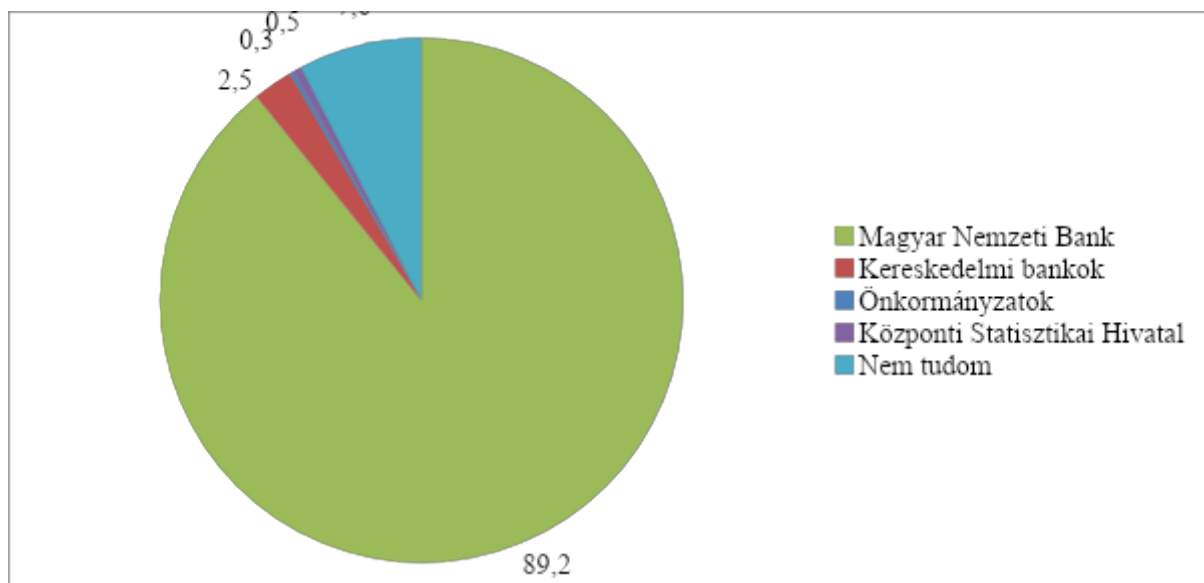

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbben (43,7 százalék) a „Százalékos formában a hitel összes költségét a teljes futamidő alatt, ameddig vissza nem fizetjük” opciót adták meg válaszukként, míg a helyes választ a megkérdezettek csupán 28,6 százaléka (1238 fő) választotta. A kitöltők 14,1 százaléka nem tudott a felsorolt válaszopciók közül választani. A másik két helytelen opciót a kitöltők 13,6 százaléka választotta.

A következő kérdés arra irányult, hogy mely szervezet(ek) határozzák meg a jegybanki alapkamatot. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: Magyar Nemzeti Bank, Kereskedelmi bankok, Önkormányzatok, Központi Statisztikai Hivatal. A kitöltők 7,6 százaléka nem tudott választani a megadott opciók közül, az érvényes válaszok száma 4002 darab volt. A megkérdezettek döntő többsége (89,2 százalék) helyesen válaszolt a feltett kérdésre. A többi opció valamelyikét a válaszadók 3,3 százaléka választotta (17. ábra).

17. ábra: Ki határozza meg a jegybanki alapkamatot? (%)

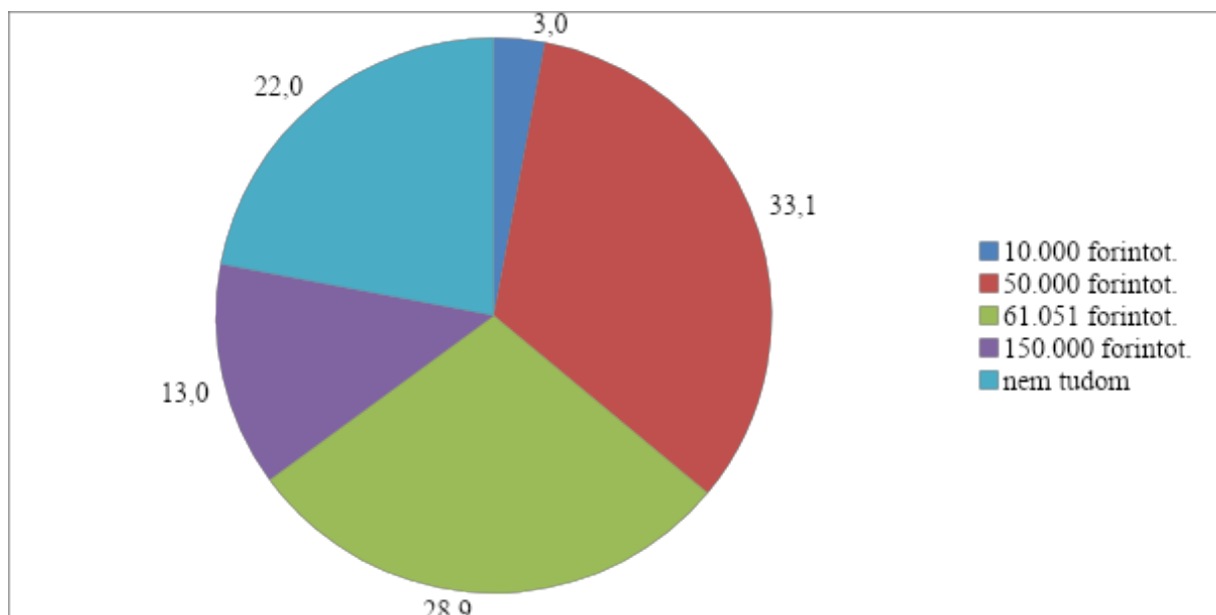

Forrás: saját szerkesztés

A harmadik témakör utolsó tudás alapú kérdése egy számolós feladat volt, melyben a megadott adatok alapján 5 évi kamatos kamat nagyságát kellett megadni. A helyes válasz 61 051 Ft volt, melyet csupán a válaszadók közel egyharmada (28,9 százalék) tudott kiszámolni. A leggyakrabban adott válasz (33,1 százalék) „50.000 Ft” volt. 128 fő (3 százalék) 10 000 Ft-ot, míg 13,0 százalékuk 150 000 Ft-ot adott meg helyes válaszként. 654 fő (22,0 százalék) a „Nem tudom” opciót választotta (18. ábra).

A kérdésre a férfiak 36, a nők 26 százaléka tudott helyesen válaszolni.

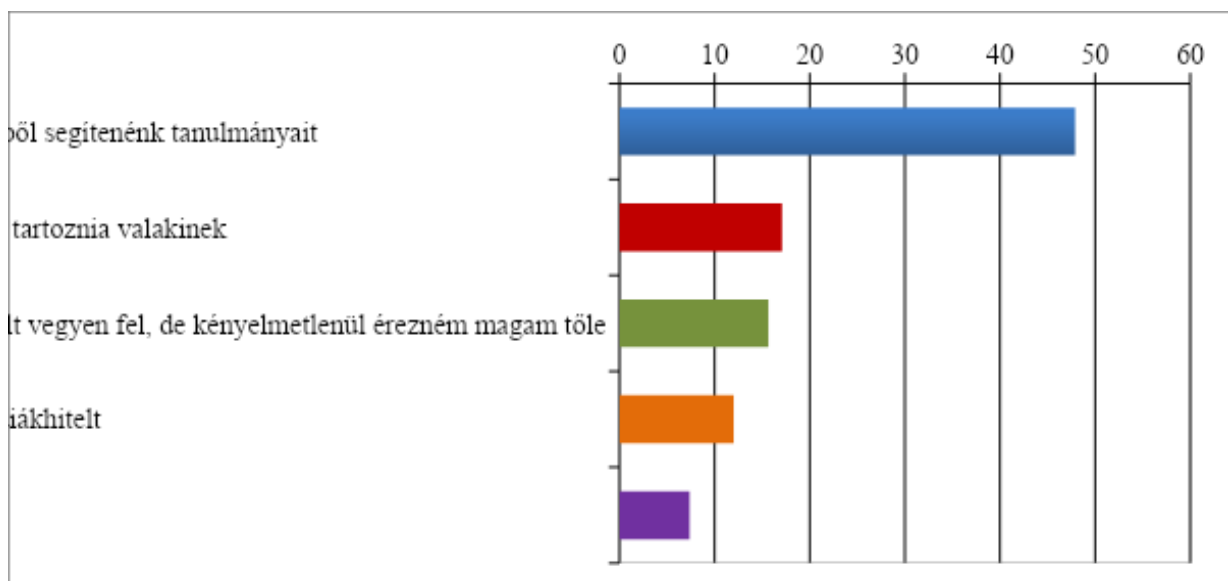
18. ábra: 100.000 forint hitelt vesz fel 5 évre, 10 %-os éves kamatos kamatra, melyet a futamidő végén kell visszafizetni egy összegben. Mennyi kamatot kell az 5 év elteltével visszafizetnie? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A hitelezés moduljában utolsó kérdésként egy attitűd-kérdést tettünk fel. A kérdés a diákhitel-felvételről alkotott véleményre irányult. A válaszadók közel fele (47,9 százalék) nem tanácsolná gyermekének a hitelfelvételt, és inkább megpróbálnák saját erőből segíteni a tanulmányok finanszírozását. A kitöltők 17,1 százaléka azért nem javasolná gyermekének a diahitel felvételét, mert nem tarja érdemesnek a fiatalon történő eladósodást. 15,7 százalék nem ellenezné, de kényelmetlenül érezné magát, 12,0 százalék pedig támogatná a diákhitel-felvételt, ha a helyzet úgy kívánná meg. 319 fő (7,4 százalék) nem tudott állást foglalni a kérdésben (19. ábra).

19. ábra: Ha gyermeke egyetemi tanulmányainak finanszírozását önmagának kellene megoldania, mit javasolna neki, hogyan viszonyuljon a diákhitelhez? (%)

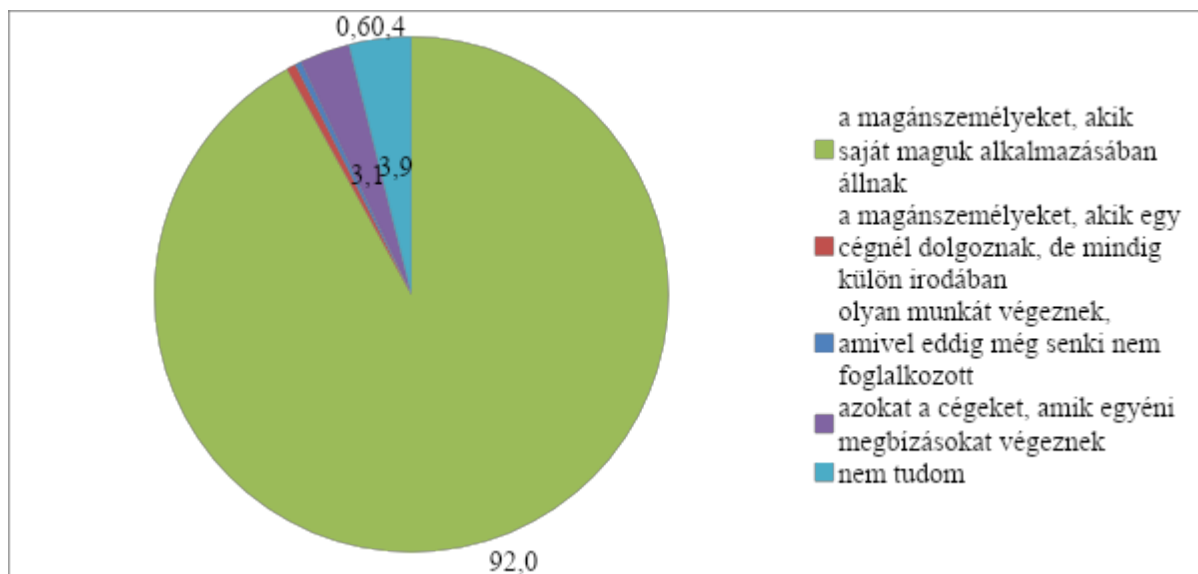
Forrás: saját szerkesztés

4.5. Munka világa

A munka világával kapcsolatos dimenzióban először az egyéni vállalkozó fogalmára kérdeztünk rá. A kitöltők 92,0 százaléka (3984 fő) tudta a helyes választ, miszerint az egyéni

vállalkozók olyan magánszemélyek, akik saját maguk alkalmazásában állnak. 170 fő a „*Nem tudom*” lehetőséget választotta. A megkérdezettek 3,9 százaléka szerint az egyéni vállalkozók azok a cégek, amik egyéni megbízásokat végeznek. A másik két helytelen opció választásának aránya 1 százalék (20. ábra).

20. ábra: Egyéni vállalkozónak hívjuk azokat... (%)

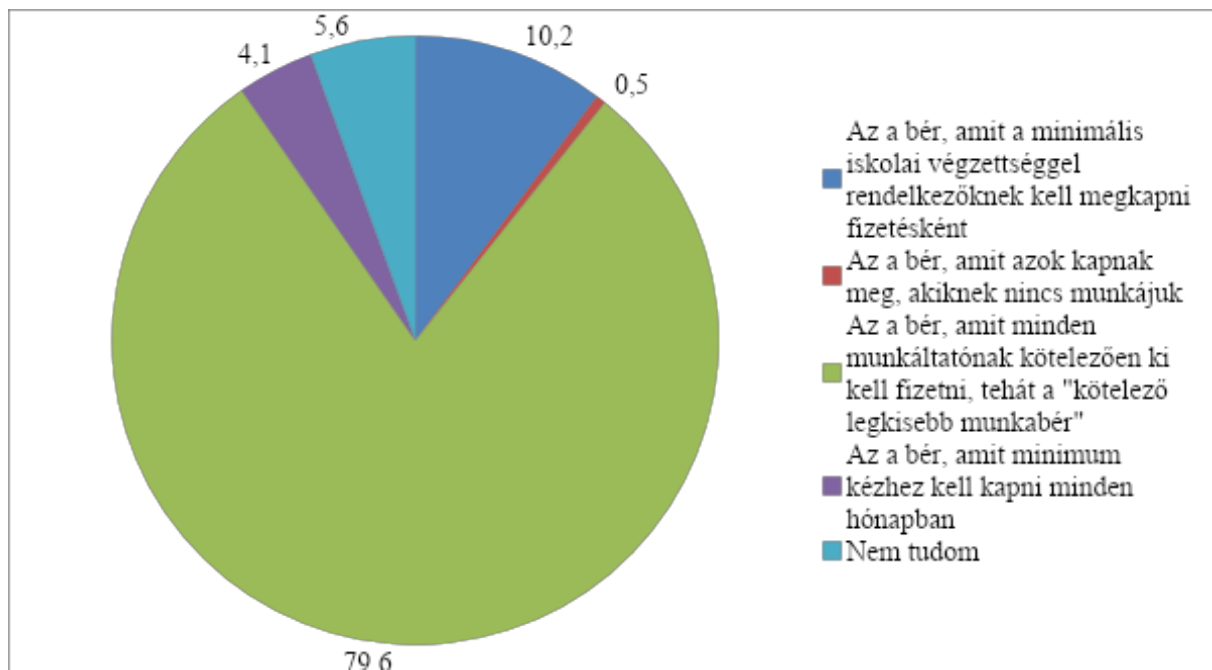

Forrás: saját szerkesztés

A modul második kérdése a minimálbérrel kapcsolatos ismeretekre vonatkozott. Ebben az esetben a megkérdezettek közel nyolcvan százaléka (79,6 százalék) helyesen meg tudta határozni a minimálbér jelentését. 243 fő (5,6 százalék) nem tudott választani a felsorolt válaszopciók között. Minden tízedik ember gondolta úgy, hogy a helyes válasz a „*Az a bér, amit a minimális iskolai végzettséggel rendelkezőknek kell megkapni fizetésként*” opció. A másik két helytelen opció választásának aránya 4,6 százalék (21. ábra).

A kérdésre a férfiak 73, míg a nők 81 százaléka válaszolt helyesen.

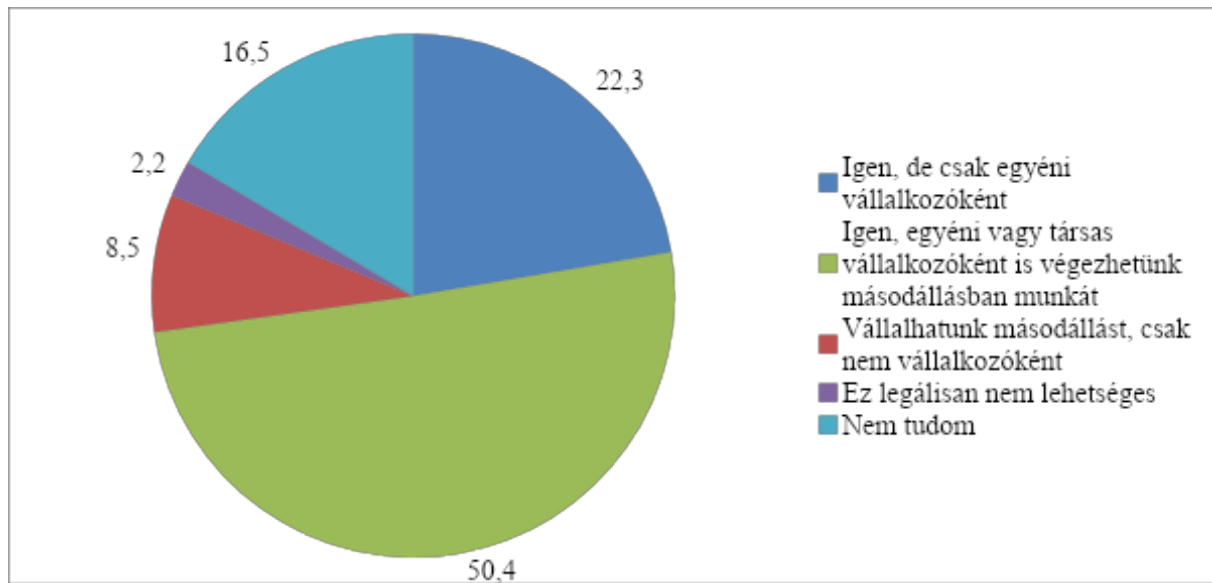
21. ábra: Mi a Kormány által rendeletben meghatározott minimálbér teljes munkaidős foglalkoztatás esetén? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör harmadik kérdése így szolt: „Főállás mellett, lehetünk-e másodállásban vállalkozók?” A válaszadók fele (50,4 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre. A megkérdezettek 16,5 százaléka (715 fő) a „Nem tudom” opciót adta meg válaszként. A második leggyakoribb válasz 22,3 százalékkal az „Igen, de csak egyéni vállalkozóként” opció volt. A másik két helytelen opció választásának aránya 10,7 százalék volt (22. ábra).

22. ábra: Főállás mellett, lehetünk-e másodállásban vállalkozók? (%)

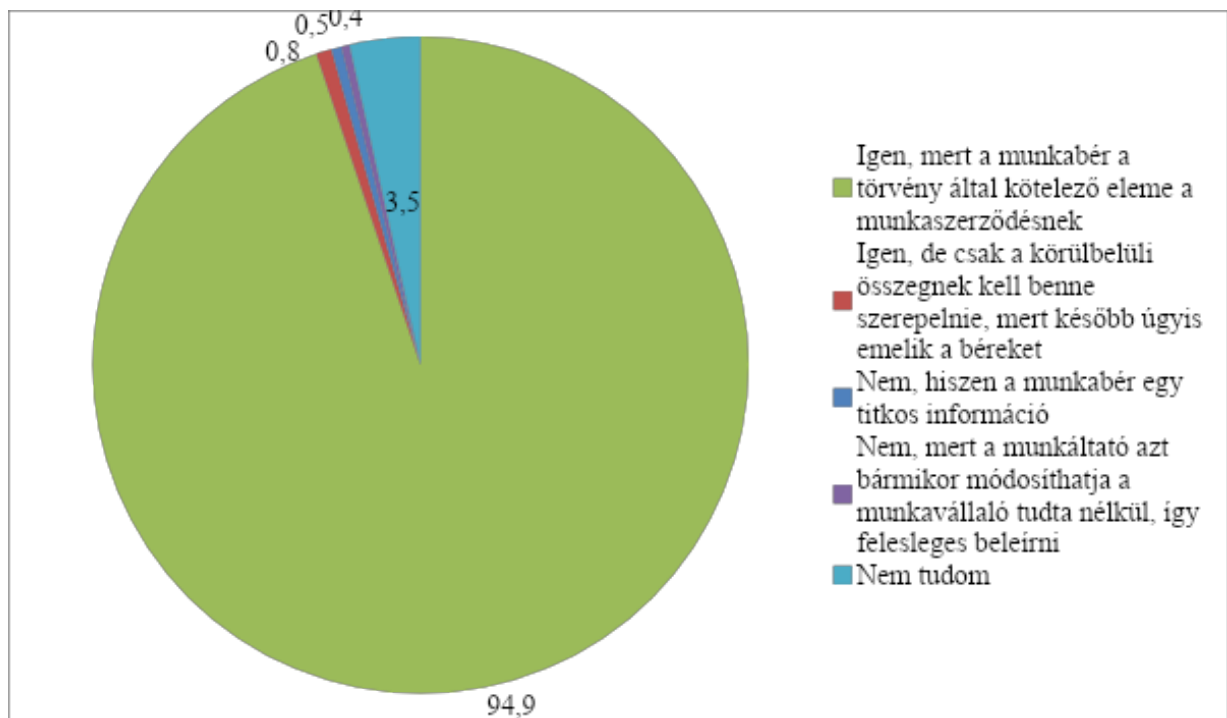

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés arra irányult, hogy a munkabérnek szerepelnie kell-e a munkaszerződésben. Erre a kérdésre majdnem az összes (94,9 százalék) megkérdezett helyesen válaszolt, azonban 151 fő (3,5 százalék) nem tudott dönteni a felsorolt válaszopciók alapján. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók 1,6 százaléka választotta (23. ábra).

Érdekesség, hogy a kérdésre a férfiak 90, míg a nők 96 százaléka válaszolt helyesen.

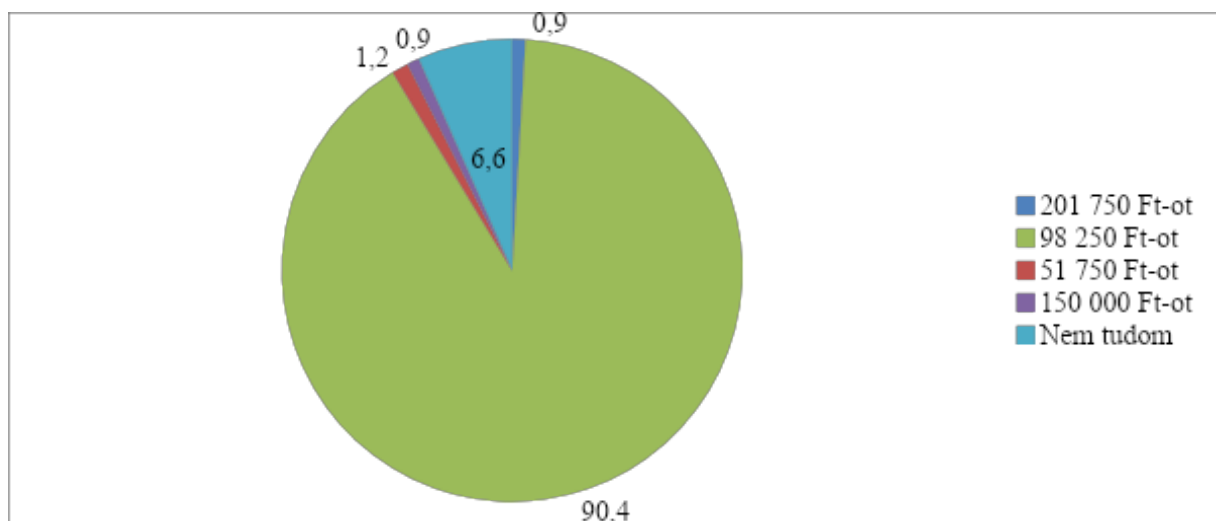
23. ábra: Szerepelnie kell-e a munkabérnek a munkaszerződésben? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A munka világa témakör utolsó tudásteszt kérdése egy számolós feladat volt.

24. ábra: Ha az Ön havi bruttó bére 150 000 Ft és az erre eső munkavállalói járulékok és adók mértéke 51.750 Ft, akkor mennyi fizetést kap kézhez? (%)

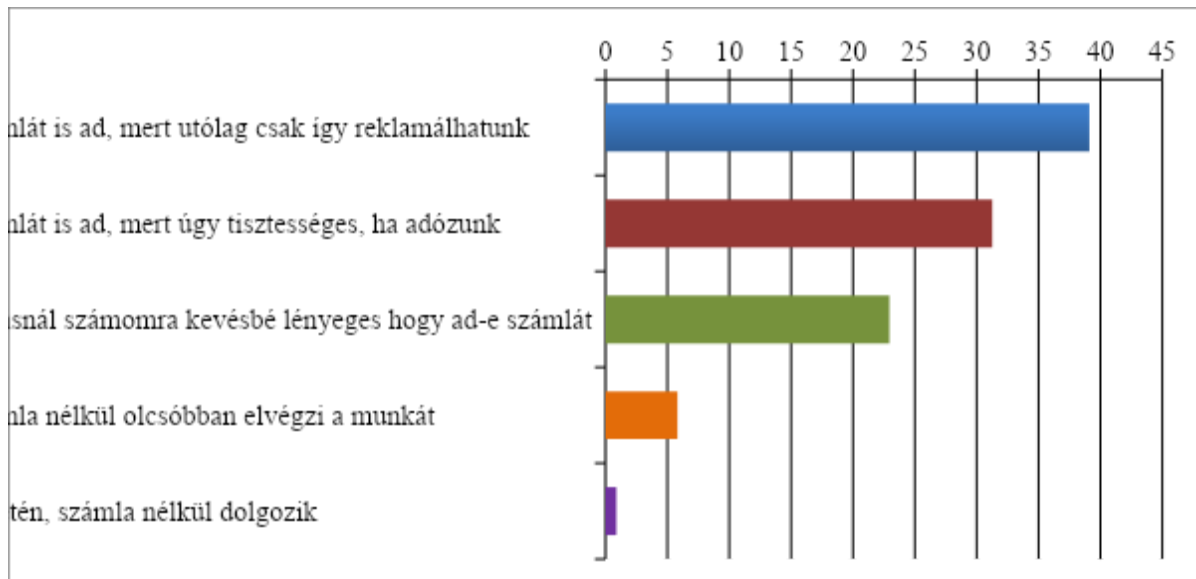

Forrás: saját szerkesztés

Ebben az esetben a teszt kitöltőinek arra kérdésre kellett válaszolniuk, hogy: *„Ha az Ön havi bruttó bére 150 000 Ft és az erre eső munkavállalói járulékok és adók mértéke 51.750 Ft, akkor mennyi fizetést kap kézhez?”* A helyes 98 250 Ft-os választ tizből kilenc ember tudta (90,4 százalék). A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók 3,0 százaléka választotta. 288 fő (6,6 százalék) választott a nem tudom opciót (24. ábra).

A munka világa modul utolsó kérdése egy attitűd-kérdés volt. A kérdés így szólt: *„Fel akarja újítani a fürdőszobáját. A jó szakemberek közül melyiket választaná?”* A válaszadók több mint egyharmada (39,1 százalék) azt a szakembert választaná, aki ad számlát is, de csak azért, hogy ha a későbbiekben elégedetlen, tudjon reklamálni. A kitöltők 31,3 százaléka ellenben azért választaná azt a szakembert, aki számlát is ad, mert szerintük úgy tisztességes, ha adóznak. 22,9 százaléknál nem befolyásoló tényező a döntés során, hogy az adott szakember ad-e számlát. 5,8 százaléknál a számla nélküli olcsóbb munka a fontos. 0,9 százalék pedig mindenképp azt választaná, aki feketén dolgozik (25. ábra).

25. ábra: Fel akarja újítani a fürdőszobáját. A jó szakemberek közül melyiket választaná? (%)

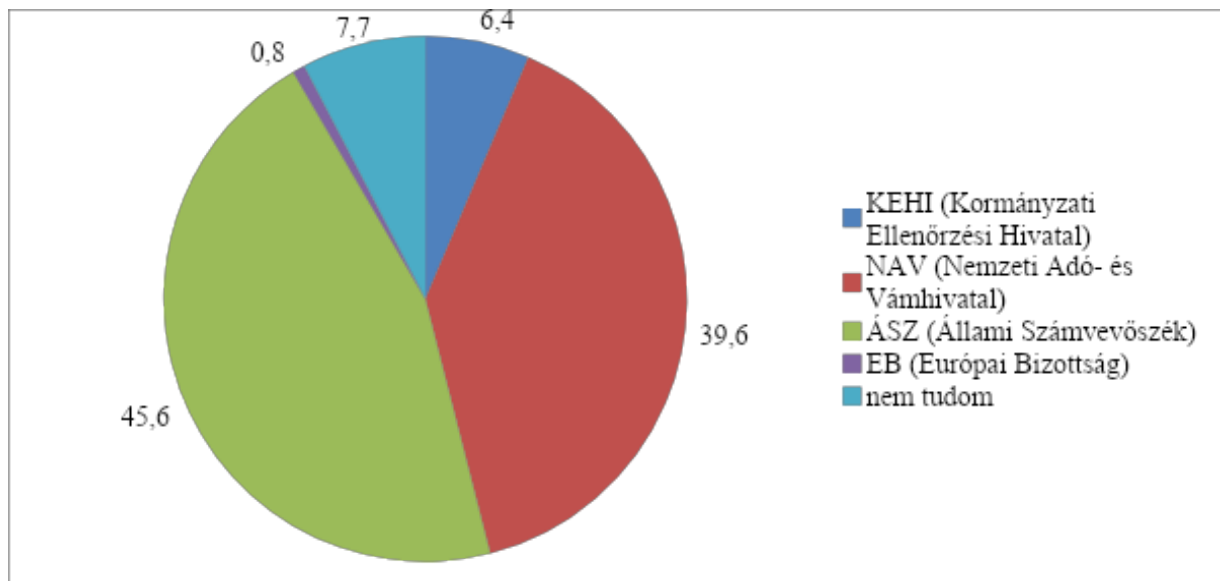
Forrás: saját szerkesztés

Az a csoportot, ahol számla nélkül feketén „dolgoztatnának” 55 százalékban férfiakat találunk, míg a többi válasz esetén a férfiak aránya 20%.

4.6. Általános gazdasági ismeretek

Az általános gazdasági ismeretek moduljában először Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szervének nevére voltunk kíváncsiak. 4000 fő válaszolt a kérdésre, további 332 fő a „Nem tudom” lehetőséget választotta (7,7 százalék). A válaszadók közel fele (45,6 százalék) tudta sikeresen azonosítani az Állami Számvevőszéket. A második leggyakrabban választott opció a Nemzeti Adó- és Vámhivatal volt (39,6 százalék). A kettő helytelen válasz aránya együttesen 7,1 százalék (26. ábra).

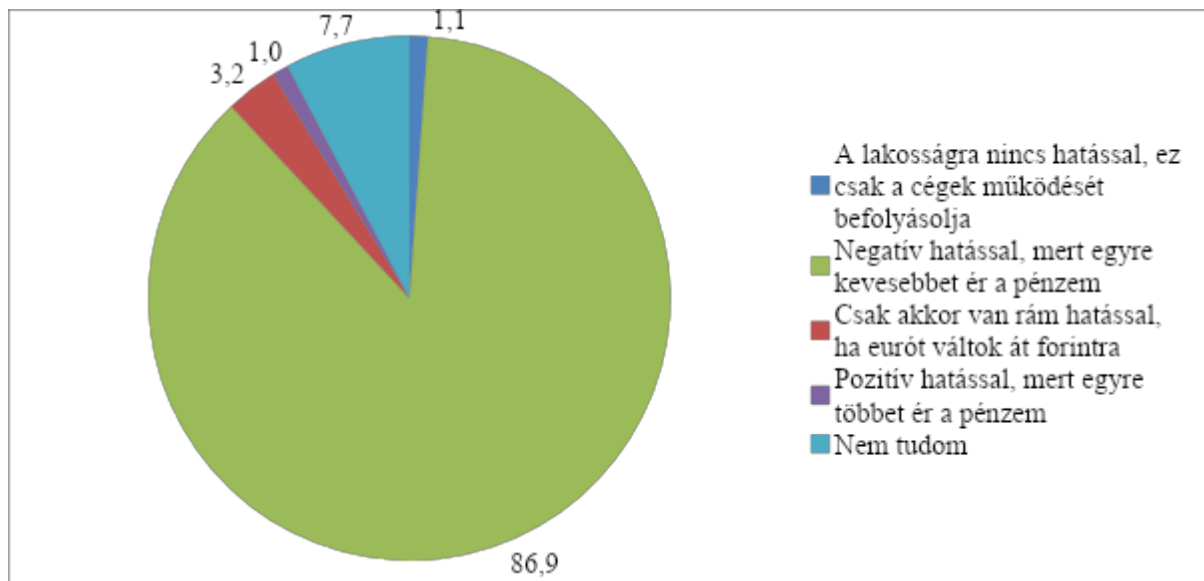
26. ábra: Melyik Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szerve? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második kérdése azt vizsgálta, hogy megítélésük szerint inflációnak van-e hatása a kitöltőkre nézve. Erre a kérdésre a válaszadók 86,9 százaléka helyesen válaszolt, hogy negatív hatása van, mert kevesebbet ér a pénze. A tesztkitöltők 7,7 százaléka a „*Nem tudom*” opciót választotta. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók 5,4 százaléka választotta.

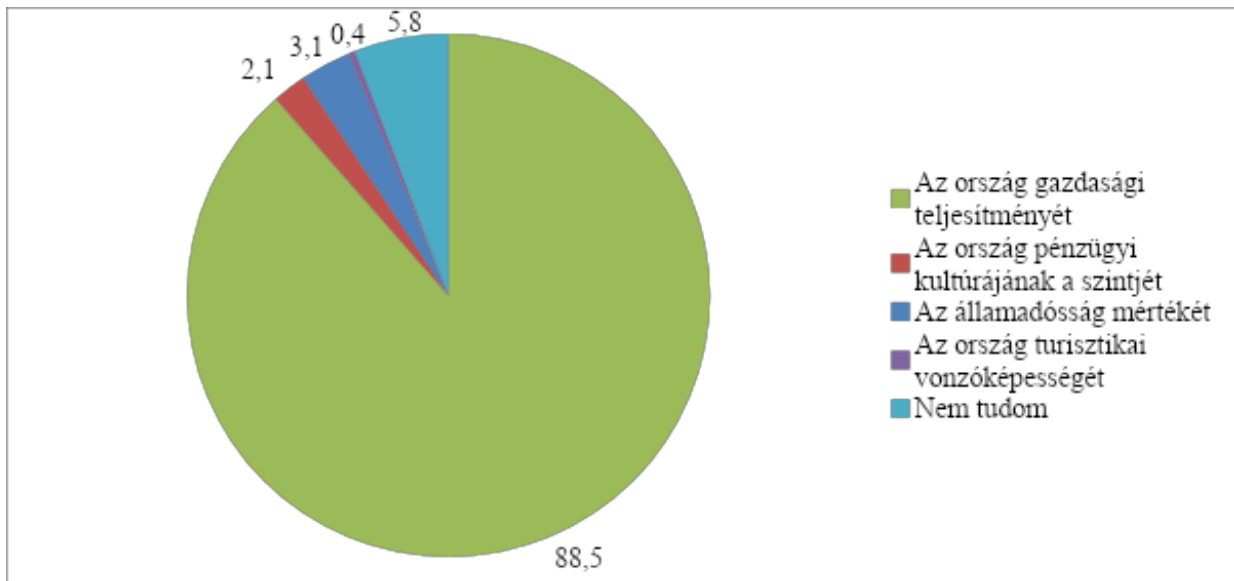
27. ábra: Milyen hatással van Önre az infláció? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az általános gazdasági ismeretek dimenziójában, a továbbiakban a GDP jelentésére kérdeztünk rá. 4079 fő válaszolt a kérdésre, további 253 „*Nem tudom*” válasz érkezett (5,8 százalék). A válaszadók jelentős többsége (88,5 százalék) helyesen válaszolt, hogy a GDP egy ország gazdasági teljesítményét fejezi ki. A válaszadók 2,1 százaléka szerint a GDP nem más, mint az ország pénzügyi kulturális szintjének mutatószáma, 0,4 százalék szerint az államadósság mértékét méri, míg 3,1 százalék szerint az ország turisztikai vonzóképességét (28. ábra).

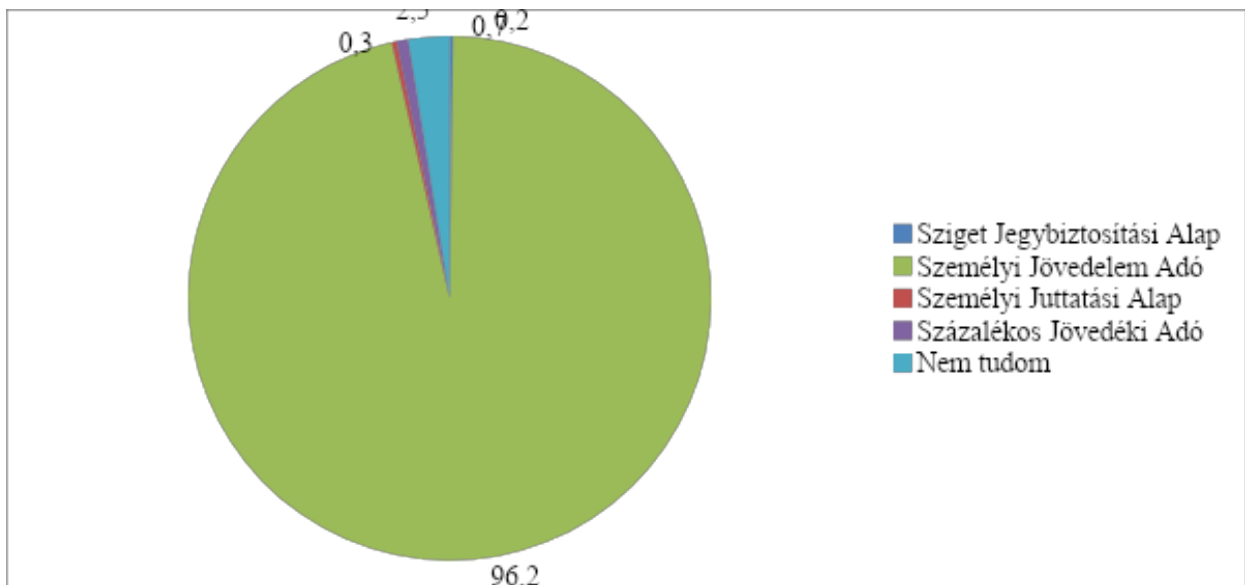
28. ábra: Mit fejez ki egy ország GDP-je? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az általános gazdasági ismeretek modul harmadik kérdése az SZJA rövidítés ismeretére vonatkozott.

29. ábra: Mi az SZJA? (%)

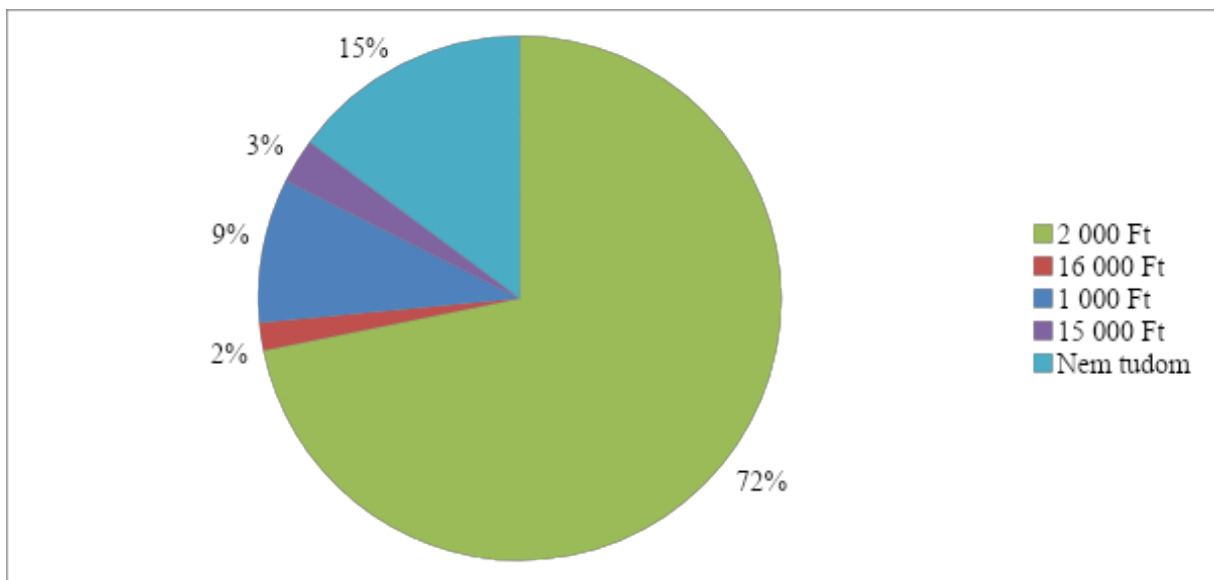

Forrás: saját szerkesztés

Erre a kérdésre szinte majdnem minden válaszadó (96,2 százalék) helyesen válaszolt. A tesztkitöltők 2,5 százaléka (110 fő) a „*Nem tudom*” opciót választotta. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók 1,3 százaléka választotta.

A modul utolsó tudásteszt kérdése során az SZJA csökkenés adott fizetés nettó részére gyakorolt hatására voltunk kíváncsiak. A megkérdezettek közel háromnegyede (71,8 százalék) helyesen számolta ki a 2000 Ft-os összeget. 14,8 százalék (643 fő) nem tudott válaszolni a kérdésre. 8,9 százalék szerint 1000 Ft-tal lett magasabb a nettófizetés. A másik kettő helytelen válasz aránya együttesen 4,5 százalék (30. ábra).

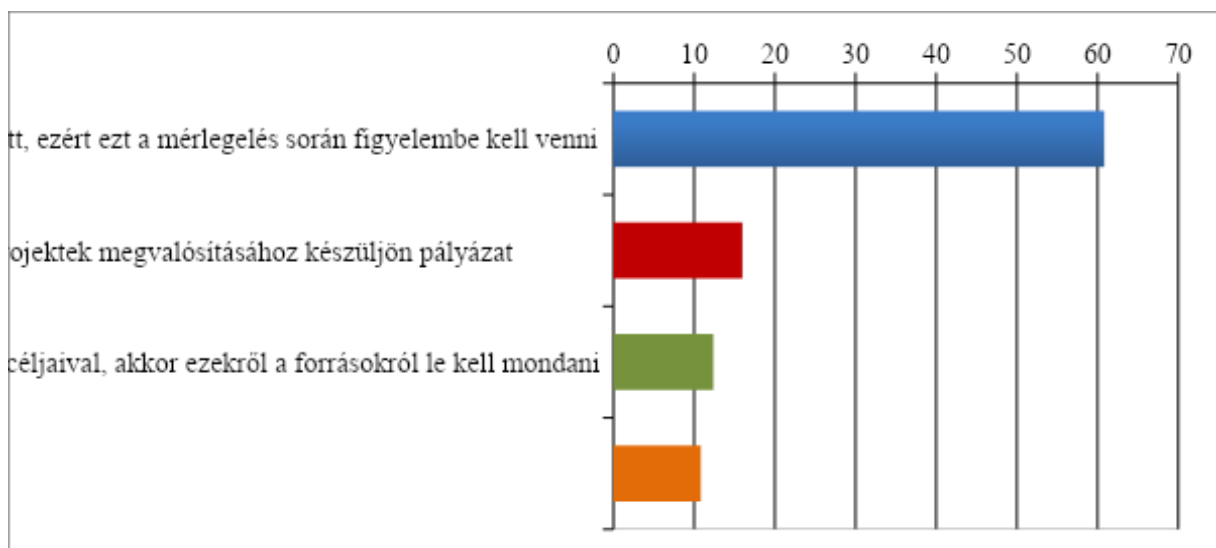
30. ábra: 2016-ban 16 %-ról 15%-ra csökkent az SZJA. 200 000 Ft bruttó fizetés esetén mennyivel lett magasabb a nettó fizetés? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A munka világa modul utolsó kérdése egy attitűd-kérdés volt. A kérdés így szólt: „Ha a korábbi 10% helyett mindössze 2% önerő biztosítása mellett elérhetővé válnak uniós támogatások a lakóhelye szerinti önkormányzat számára, Ön mit javasolna a döntéshozóknak?” A válaszadók 60,8 százaléka csak olyan célokra költene, amelyeknek a fenntarthatósága is biztosított. 16,0 százalékuk szerint „Konszenzus szükséges a tekintetben, hogy mely társadalmi igényekre reagáló projektek megvalósításához készüljön pályázat”, míg 12,4 százalék úgy véli, hogy ha a pályázati kiírások nem állnak összhangban az önkormányzat céljaival, akkor ezekről a forrásokról le kell mondani. A pályázati források gondolkodás nélküli kihasználásával a megkérdezettek 10,8 százaléka ért egyet (31. ábra).

31. ábra: Ha a korábbi 10% helyett mindössze 2% önerő biztosítása mellett elérhetővé válnak uniós támogatások a lakóhelye szerinti önkormányzat számára, Ön mit javasolna a döntéshozóknak? (%)

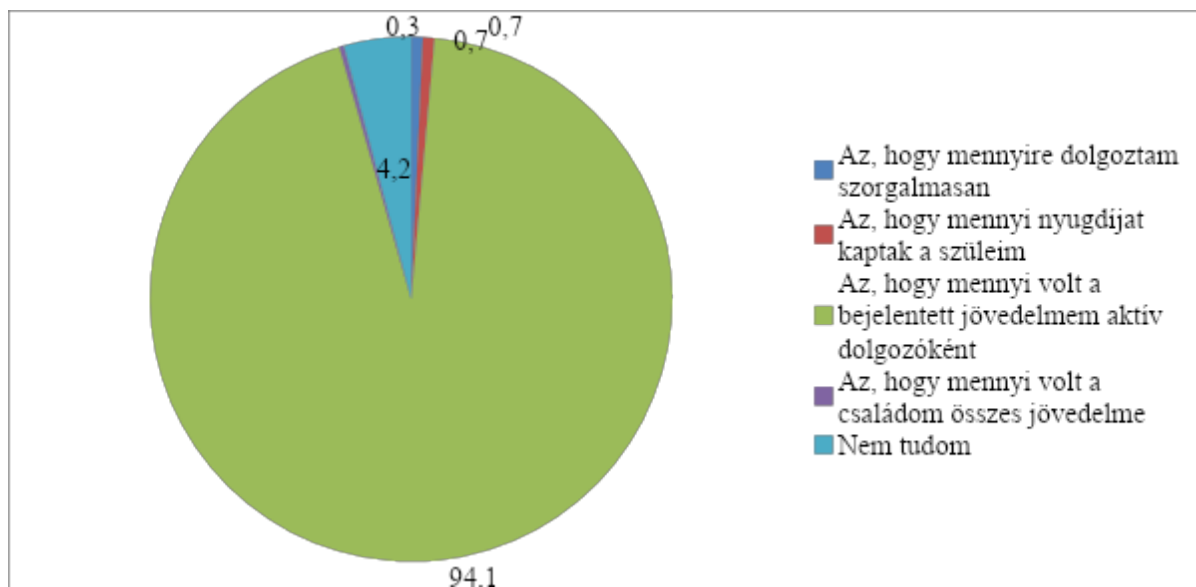

Forrás: saját szerkesztés

4.7. Biztosítás, nyugdíj

A teszt utolsó modulja a biztosítás és nyugdíj témakörét érinti. Az első kérdéssel a nyugdíj kiszámításakor figyelembe vett tényezők ismeretét vizsgáltuk. Közel minden megkérdezett (94,1 százalék) helyesen választotta ki a megadott lehetőségek közül, minek van szerepe a nyugdíj kiszámításában. 4,2 százalékuk nem tudott válaszolni a feltett kérdésre, míg a másik három helytelen válasz aránya együttesen 1,7 százalék (32. ábra).

32. ábra: Nyugdíjba menetelkor a nyugdíja összegét több tényező befolyásolja. Az alábbiak közül jelenleg minek van szerepe a nyugdíj kiszámításában? (%)

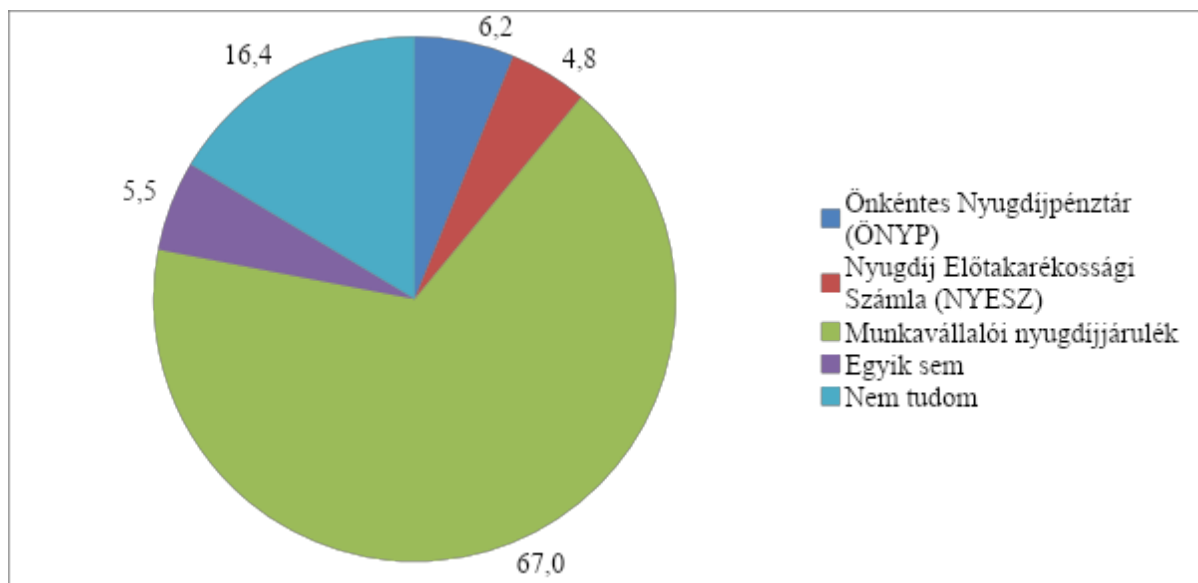

Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban az öngondoskodással kapcsolatos ismereteiket mértük fel, a „*Szeretne megtakarítani a nyugdíjas éveire. Az alábbiak közül melyik nem az öngondoskodás eszköze*” kérdés segítségével. A teszt kitöltőinek több mint kétharmada (67 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre. 6,2 százalékuk szerint az Önkéntes Nyugdíjpénztár nem része az

öngondoskodásnak. 4,8 százalékuk pedig a Nyugdíj Előtakarékossági Számlát választotta. 5,5 százalékuk szerint a felsorolt válaszopciók közül egyik sem része az öngondoskodásnak. 16,4 százalék nem tudott erre a kérdésre válaszolni (33. ábra).

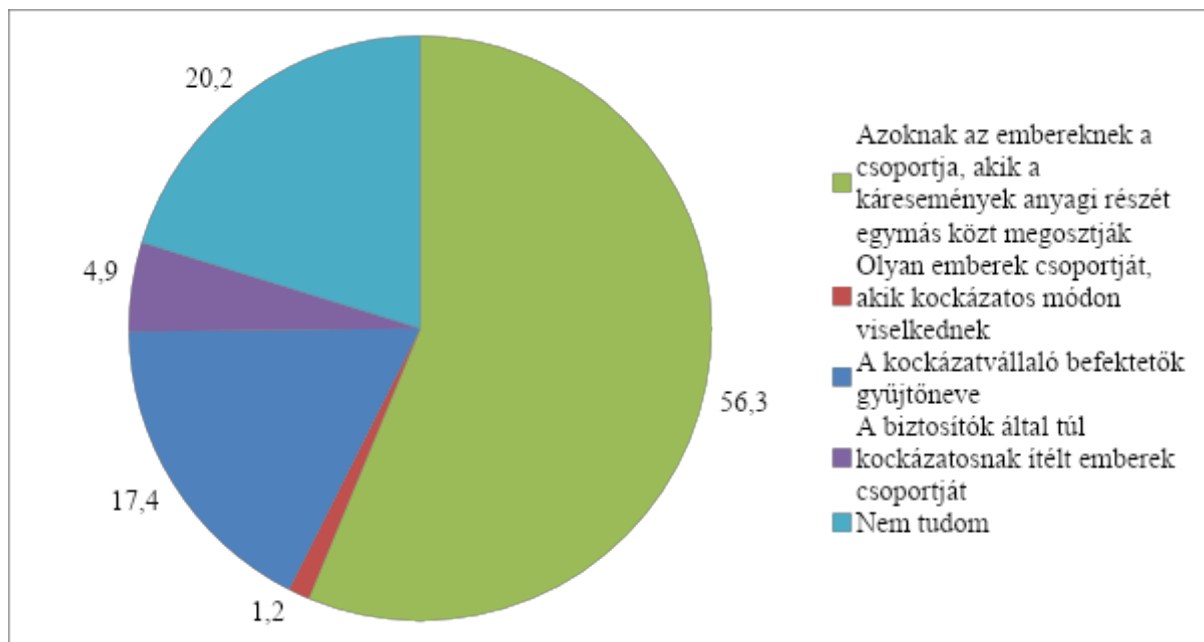
33. ábra: Szeretne megtakarítani a nyugdíjas éveire. Az alábbiak közül melyik nem az öngondoskodás eszköze? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul következő kérdése a kockázatközösség fogalmának ismeretére vonatkozott.

34. ábra: Mit jelent a kockázatközösség fogalma? (%)

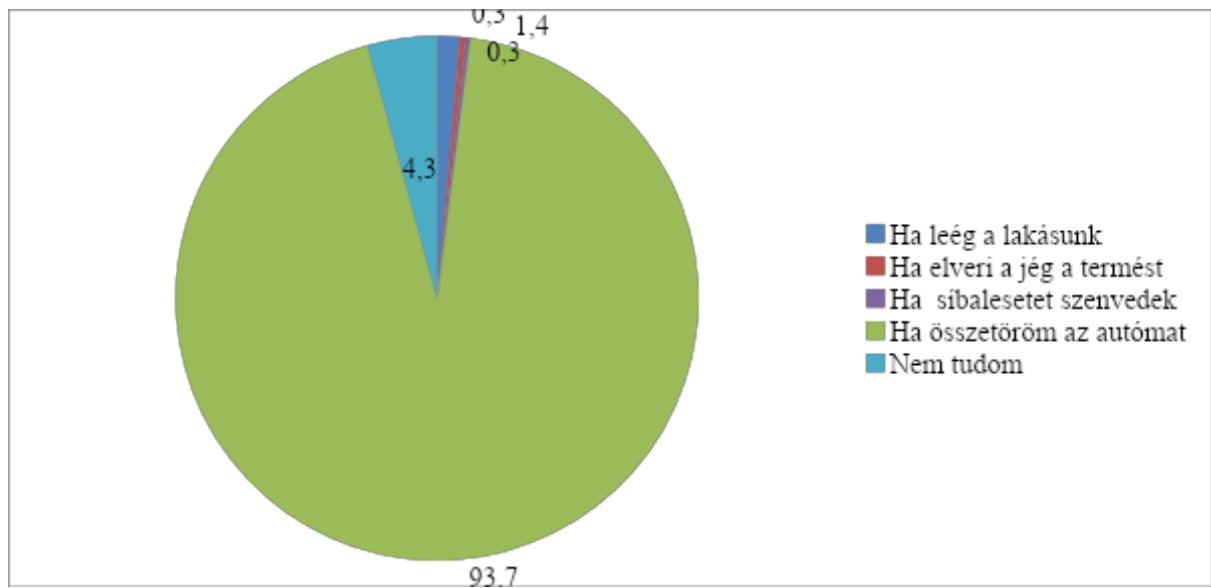

Forrás: saját szerkesztés

A megkérdezettek 56,3 százaléka (2437 fő) tudott helyesen válaszolni a feltett kérdésre. 20,2 százalékuk nem tudott válaszolni a feltett kérdésre. 17,4 százalékuk szerint a kockázatközösség nem más, mint a kockázatvállaló befektetők gyűjtőneve. A másik kettő helytelen válasz aránya együttesen 6,1 százalék (34. ábra).

A befektetés és nyugdíj témakör következő kérdése arra irányult, hogy milyen káresemény bekövetkeztekor lehet hasznos, ha rendelkezik valaki CASCO biztosítással. Szinte majdnem mindenki (93,7 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre, és a „Ha összetöröm az autót” opciót választotta. A kitöltők 4,3 százaléka nem tudott választani a megadott opciók közül. A többi opció valamelyikét a válaszadók 2,0 százaléka választotta (35. ábra).

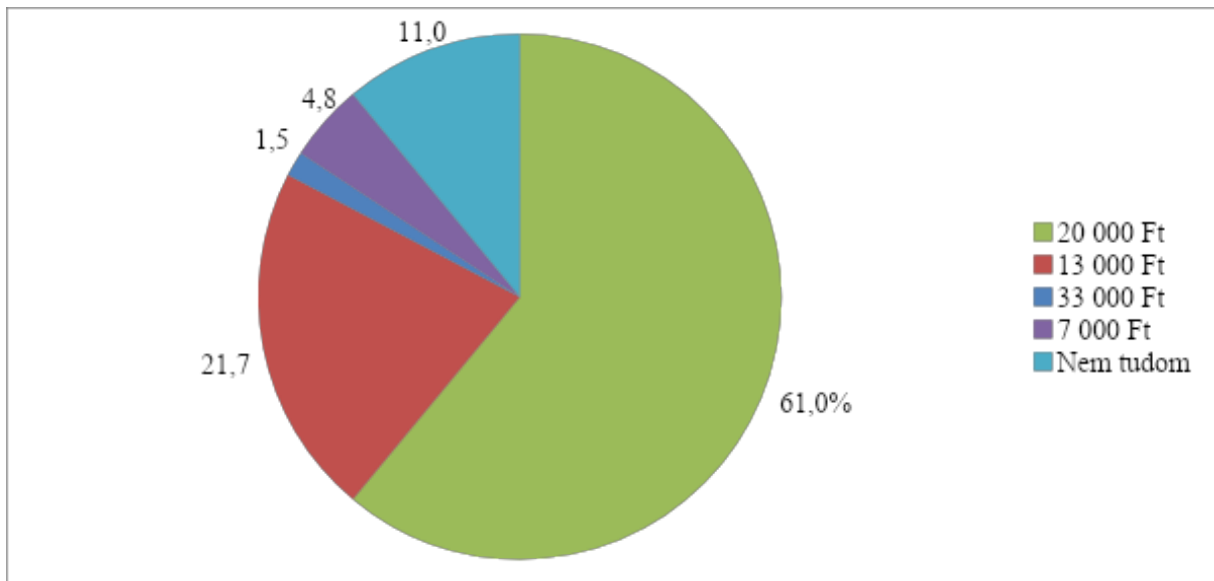
35. ábra: Milyen káresemény bekövetkeztekor lehet hasznos, ha rendelkezik CASCO biztosítással? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul utolsó tudás alapú kérdése az előzőkhöz hasonlóan szintén egy, a modul témaköréhez kapcsolódó számolós feladat volt. A megkérdezettek közel kétharmada (61,0 százalék) sikeresen kiszámolta, hogy a megadott adatok mellett mennyi lesz a fizetéséből nyugdíjjárulékként levont rész. 477 fő (11,0 százalék) nem tudott a megadott válaszopciók közül választani. A második leggyakrabban adott válasz (21,7 százalék) 13000 Ft volt. A maradék két válasz aránya 6,3 százalék volt (36. ábra). A probléma fő oka, hogy a válaszadók nem tudták, hogy a bruttó vagy a nettó fizetés 1 százalékát kell-e venni.

36. ábra: Havi bruttó 200 000 Ft-os fizetést kap, ennek a nettója hozzávetőlegesen 130.000 Ft. A nyugdíjjárulék 10%. Mennyi a fizetéséből a nyugdíjjárulékként levont rész? (%)

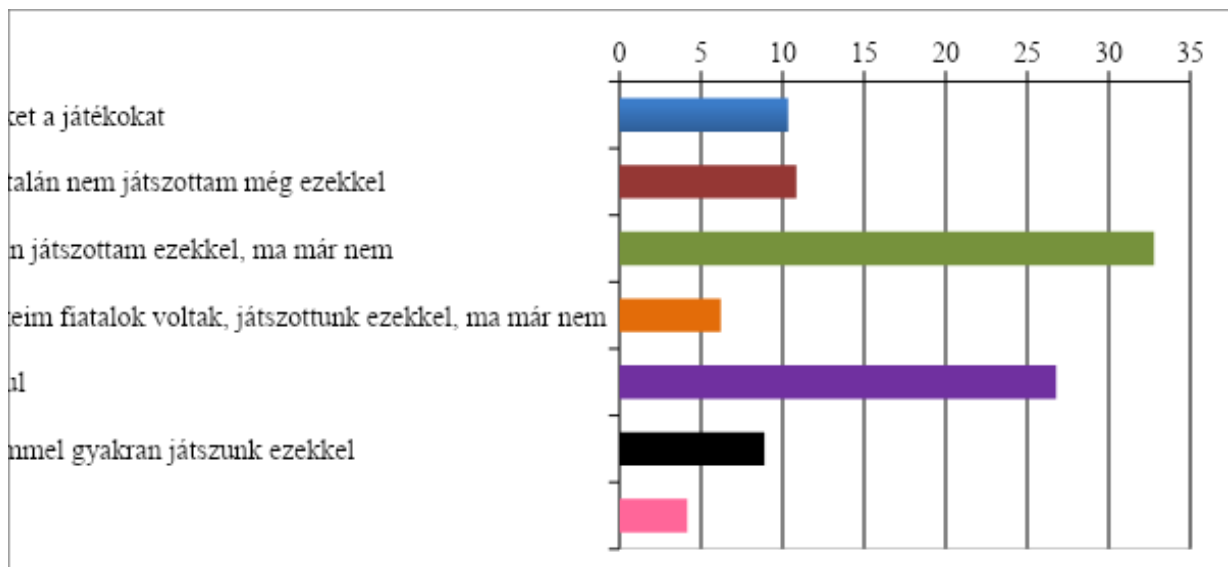

Forrás: saját szerkesztés

A modul utolsó kérdése egy attitűddel kapcsolatos kérdés volt. A megkérdezettek közel kétharmada (62,9 százalék) ár-érték szempontjából választana biztosítást egy külföldi utazás esetében. 25,8 százalék számára a biztosító megbízhatósága a befolyásoló tényező. A családtagok, ismerősök ajánlását a válaszadók 5,2 százaléka részesítené előnyben. Az legolcsóbbat a 3,8 százalék választaná. A reklámok alapján 1,7 százalék döntene. Míg 0,6 százalékukat az online kereső első találata befolyásolna (37. ábra).

37. ábra: Külföldre utazása céljából utazásbiztosítást köt. Melyik állítás a leginkább igaz Önre? A biztosító kiválasztásánál a legfontosabb, hogy: (%)

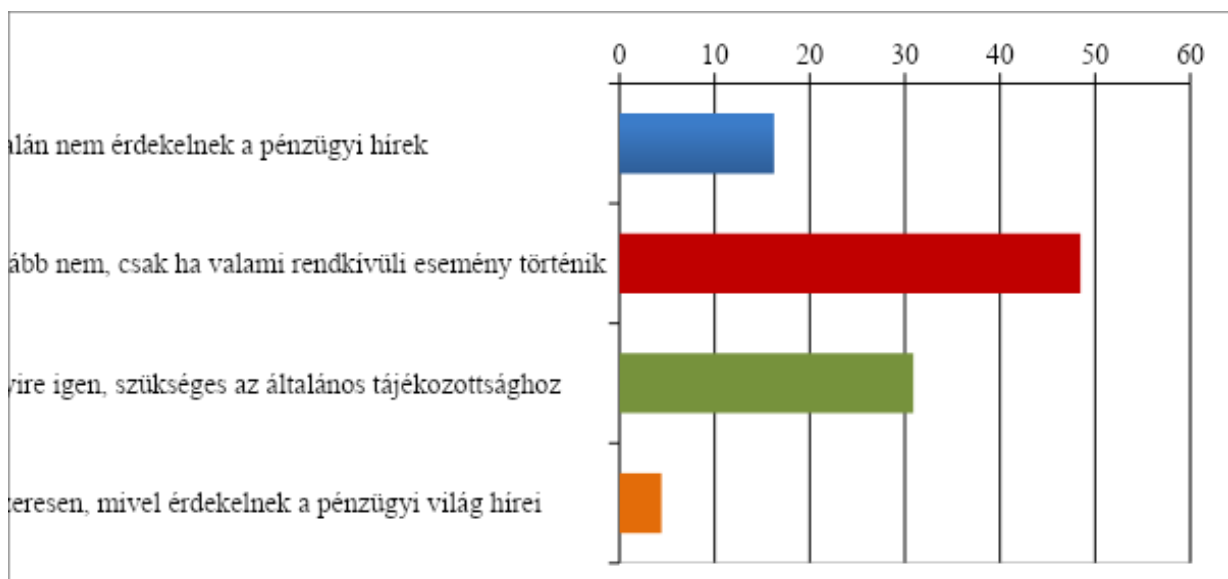
38. ábra: Szokott-e pénzügyi társasjátékokkal, számítógépes játékokkal (például monopoly, gazdálkodj okosan, Sims, stb.) játszani? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Azt is megvizsgáltuk, hogy a tesztkitöltők, hogyan viszonyulnak a pénzügyi, gazdasági hírekhez.

39. ábra: Szokott-e pénzügyi, gazdasági híreket olvasni, hallgatni? (%)

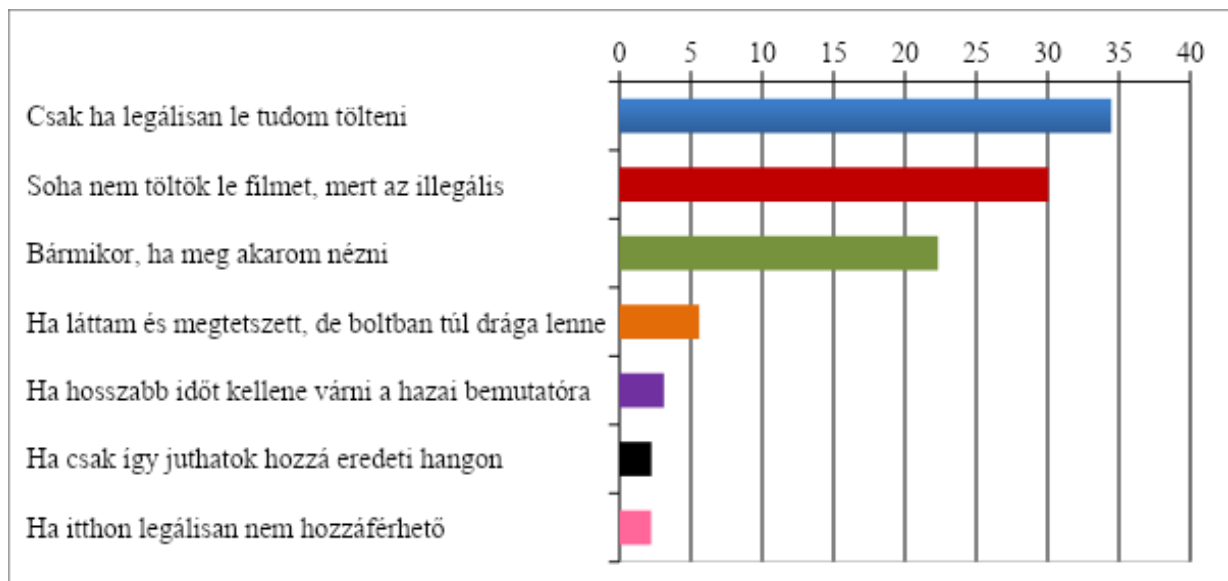

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 16,3 százalékát egyáltalán nem érdeklik a pénzügyi hírek. A többség (48,5 százalék) csak abban az esetben olvas, hallgat pénzügyi, gazdasági híreket, ha valami rendkívüli esemény történt. Közel egyharmaduk (30,9 százalék) fontosnak tartja az általános tájékozódást, ezért többnyire foglalkozik pénzügyi, gazdasági hírekkel. 4,4 százalékukat érdekli a téma, ezért rendszeresen követi a pénzügyi híreket (39. ábra).

Arra a kérdésre, hogy milyen esetben töltené le egy filmet, a következő válaszok születtek. A megkérdezettek egyharmada (34,5 százalék) csak legális módon töltené le a filmet. A megkérdezettek 30,1 százaléka soha nem tölt le filmet. Ezzel szemben 22,3 százalék gondolkodás nélkül, bármikor letöltené az adott filmet. A túl drága bolti ár 5,6 százalékukat motiválná. Hosszabb hazai megjelenési idő esetében a megkérdezettek 3,1 százaléka tenne így. Ha ez az egyetlen módja, hogy eredeti hangon jussanak hozzá a filmhez, akkor 2,2 százalék letöltené a filmet. 2,2 százalék abban az esetben töltené le, ha itthon nem lehetne legális úton beszerezni (40. ábra).

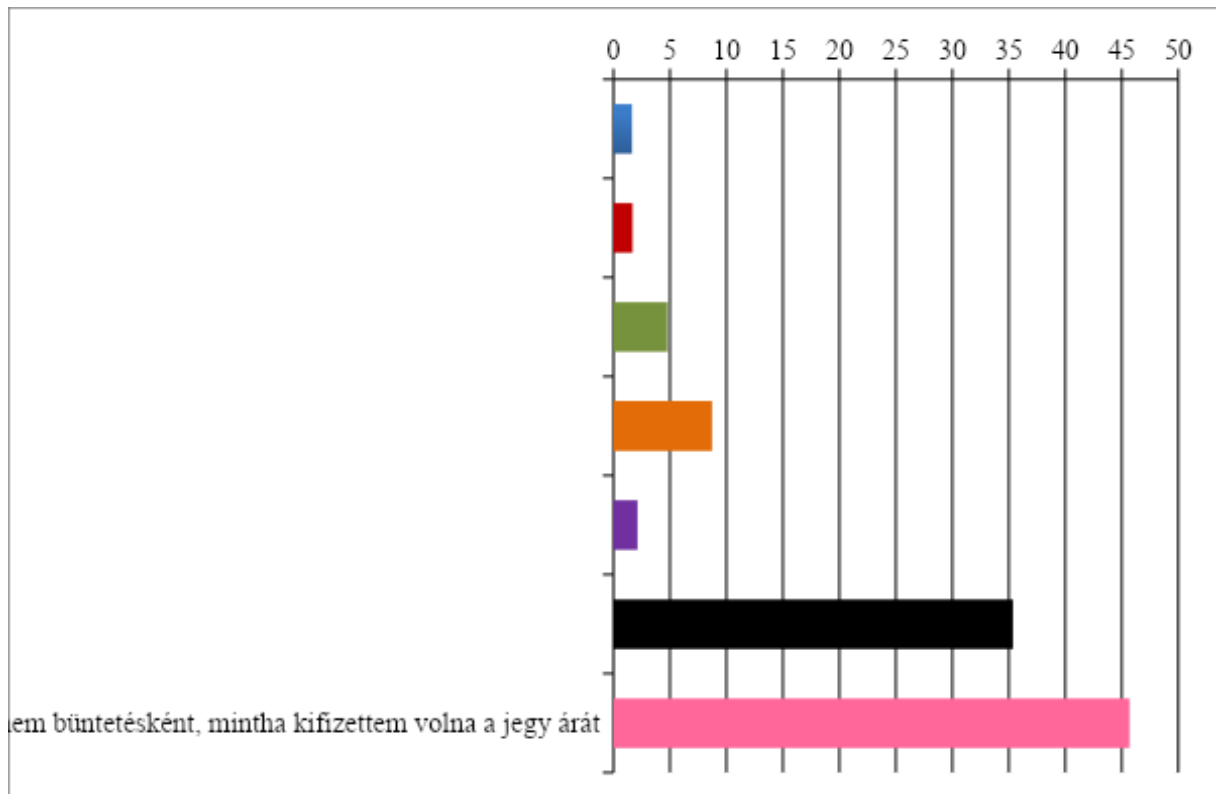
40. ábra: Milyen esetben töltené le egy filmet? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Arra is kíváncsiak voltunk, ki milyen körülmények között bliccelne. A válaszadók 1,6 százaléka bármikor, ha nem lát ellenőrt, 1,7 szintén bármikor, de ők azért, mert túl drágának tartja a jegyet. A megkérdezettek 15,6 százaléka valamilyen feltételhez kötötte a bliccelést (csak 1-2 megállót megy, nincs nála pénz, de siet valahova vagy van nála jegy, de spórolni akar). 35,4 százalék soha nem bliccelne, mert azt lopásnak tarja és 45,7 százalékukat a lebukástól való félelem tartja vissza (41. ábra).

41. ábra: Milyen esetben bliccelne buszon/villamoson? (%)

Forrás: saját szerkesztés

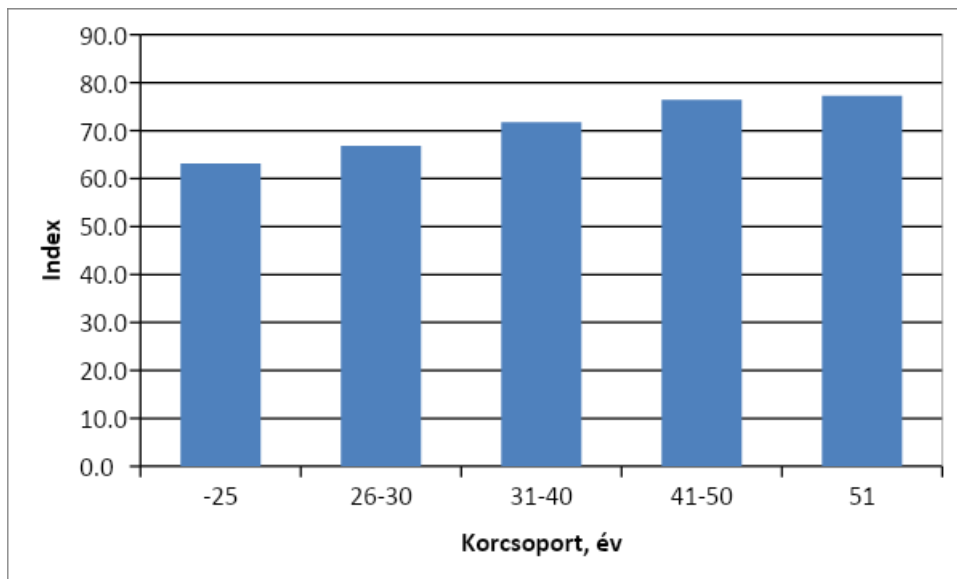
4.9. Econventio-index

Econventio-index értéke a kitöltők átlagteljesítményét méri 0-100 skálán. Ez a kulturális közfoglalkoztatásban résztvevők esetében 2016-ban 70,8 százalék, ami annyit jelent, hogy a válaszadók 30 kérdésből átlagosan 21, míg a középiskolások a középiskolás teszten. 14 kérdést válaszolnak meg helyesen. Ez az érték az elmúlt évhez képest (76%), alacsonyabb, ugyanakkor nagyságrendileg a Pénziránytű 2015. évi OECD módszertan alapján készített eredményével (71,25%) megegyezik.

Az Econventio-index életkorral való kapcsolatát vizsgálva szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r=0,284$) találunk. Ez arra utal, hogy az életkornak, az

ezzel járó gyakorlati tapasztalatnak szignifikáns kapcsolata van a pénzügyi tudásszinttel, ugyanakkor a tudásszintet több tényező együttesen alakítja, amelynek az életkor csak egy szelete. A legfeljebb 30 évesek teljesítménye (65%) szignifikánsan elmarad a 40 év felettek teljesítményétől (77%).

42. ábra Az Econventio-index értéke különböző korcsoportokban, %

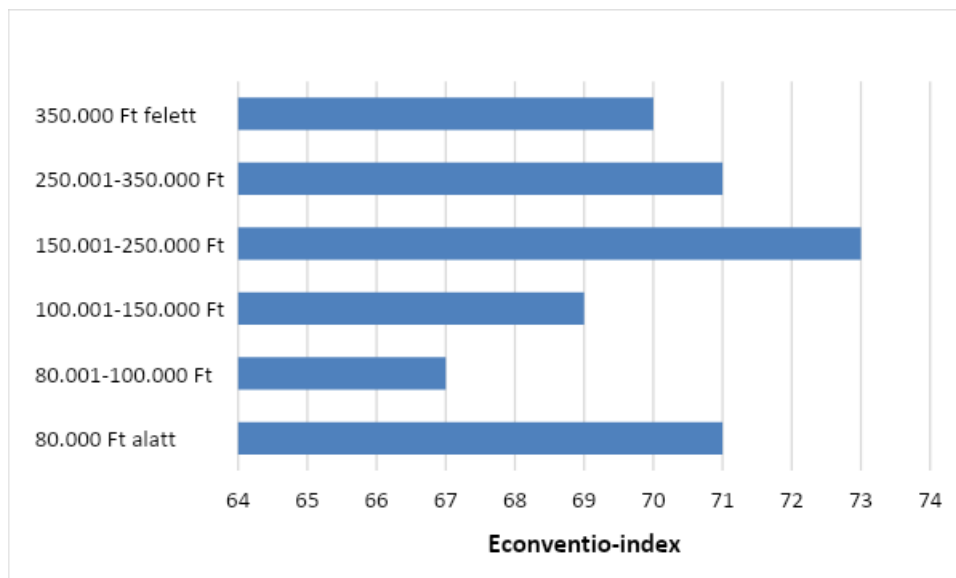
Forrás: saját szerkesztés

A továbbképzéseken való részvétel rendszeressége és az index értéke közötti összefüggést vizsgálva megállapítható, hogy szignifikánsan ($F=30,4$, p -érték $<0,001$) gyengébb eredményt (66%) értek el azok, akik nem vesznek részt továbbképzéseken. Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (72%), akik gyakran vesznek részt (74%), illetve akik nagyon ritkán vettek részt továbbképzésen (71%).

Az index és a család nettó jövedelme között szignifikáns ($F=9,653$, p -érték $<0,001$) kapcsolatot találunk, amely nem túl erős, ugyanakkor az eltérések érdekes mintázatot

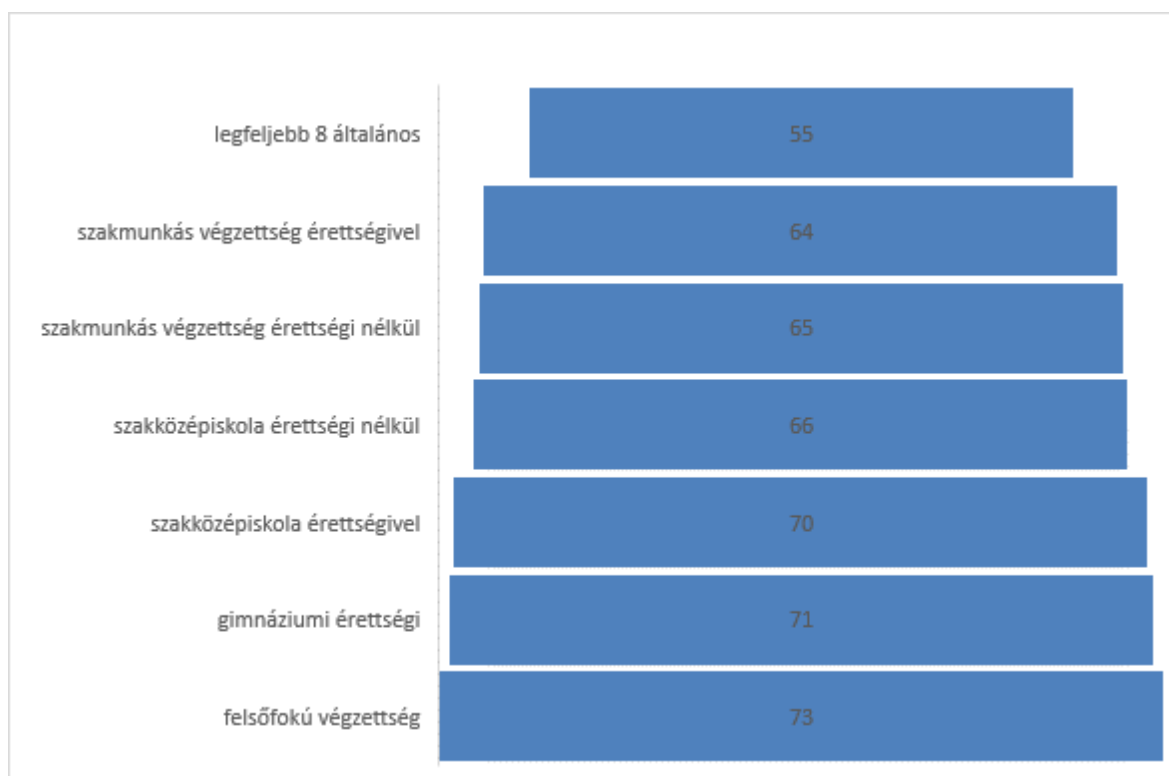
mutatnak. Scheffe-teszt alapján két jövedelemcsoportra bonthatjuk a válaszadókat az elért teljesítményük szerint. A 81-100 ezer forint havi nettó jövedelemmel rendelkező családok tudása szignifikánsan alacsonyabb, mint a havi nettó 150-350 ezer forintból gazdálkodóké. Ugyanakkor a túl alacsony, 80 ezer forint alatti jövedelemmel rendelkezők a magasabb teljesítményű, míg a 350 ezer forint feletti nettó jövedelemmel rendelkezők az alacsonyabb teljesítményűvel rendelkezők csoportjába tartoznak. Ez valószínűleg összefüggésben áll azzal, hogy a nagyon kevés jövedelemmel rendelkezők jobban rá vannak kényszerítve a jövedelmek beosztására.

43. ábra Az Econventio-index értéke különböző havi nettó jövedelem csoportokban, %

Forrás: saját szerkesztés

44. ábra Az Econventio-index értéke különböző iskolai végzettségű csoportokban, %

Forrás: saját szerkesztés

Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok a felnőttek, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek (73%), a legalacsonyabb értéket a legfeljebb 8 általánost végzők érték el, 55 százalékot. Megállapítható, hogy a magasabb iskolai végzettség magasabb pénzügyi tudással jár.

Nem szerinti bontásban a megkérdezett nők 71 százalékos, míg a férfiak 70 százalékos átlageredményt értek el. A nem szerinti átlagértékek között nem találtunk szignifikáns eltérést ($F=1,9$, p -érték= $0,159$). Ugyanakkor a mintában a nők magasabb átlagértéke összhangban van az S&P Magyarországra vonatkozó megállapításaival.

Az Econventio-index a háztartás méretével való kapcsolatát vizsgálva negatív irányú, gyenge kapcsolatot találunk ($F=5,234$, $p\text{-érték}=0,001$). Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akik 1 fős (74%) illetve 2 fős háztartásban élnek (72%). A felnőttek körében azok, akik 3-4 fős illetve 5 vagy annál több fős háztartásban élnek, 70 százalékos átlagteljesítményt értek el.

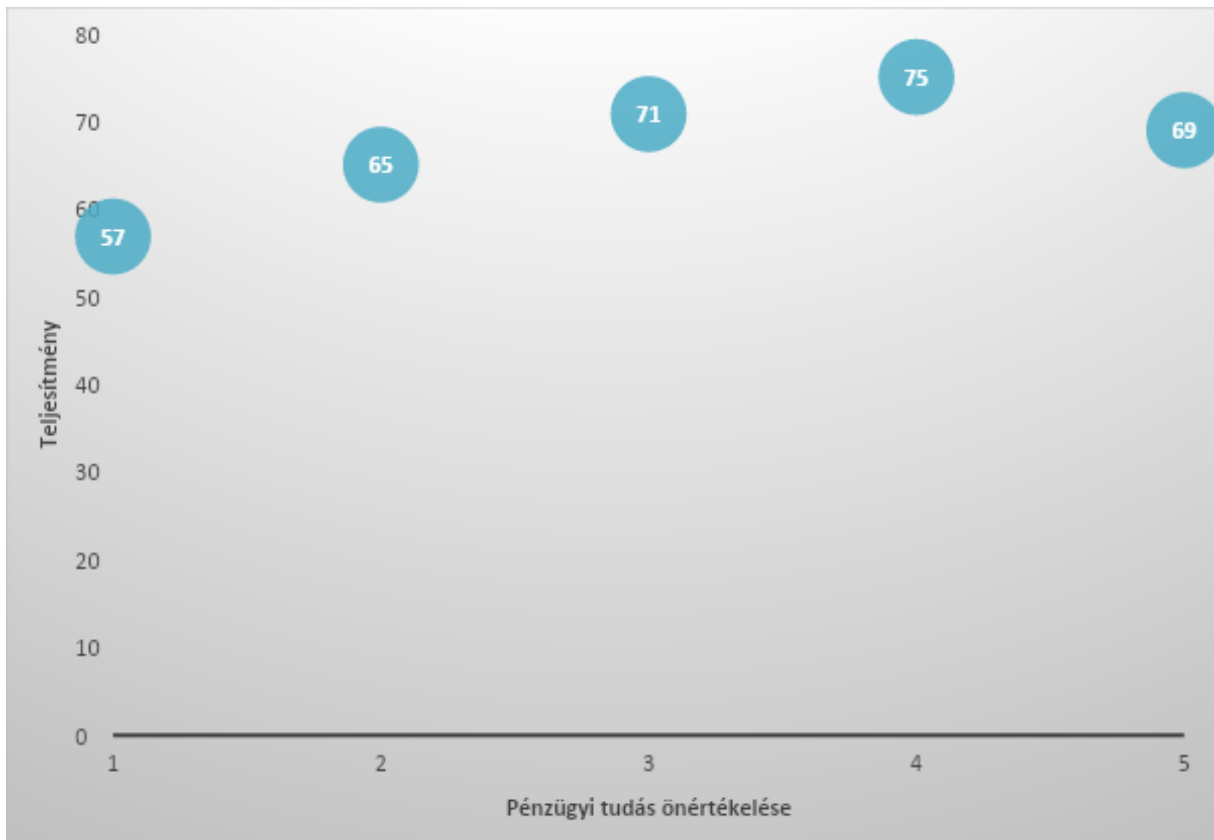
Az index átlagértékéhez képest rosszabb eredményt értek el azok, akiknél háromnál több kiskorú (66%), illetve legfeljebb 1 gyermek van (70%). Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akiknél kettő (72%) vagy három kiskorú van.(73%)

Azok, akik játszottak, vagy a gyermekeikkel játszanak pénzügyi társasjátékokkal a teszten 70 százalékos átlageredményt értek el, míg az ezekkel nem játszóké teljesítménye 70 százalék alatti.

A pénzügyi, gazdasági hírek iránt egyáltalán nem érdeklődők a teszten 58 százalékos átlageredményt értek el, míg a valamilyen érdeklődést mutatók átlageredménye 73%.

A válaszadókat a teszt kitöltése előtt, arra kértük, hogy önbevallással értékeljék saját pénzügyi tudásuk. A válaszok átlaga közepes lett. Ezt összehasonlítva a valós teszteljesítménnyel, látható, hogy akik 1-4 között értékelték a tudásuk, ott nagyjából a valós képet látjuk. Az elégtelen, elégséges önértékelést adók átlagteljesítménye elmarad a kitöltők átlagteljesítményétől, a közepes önértékelést adók átlagteljesítménye megegyezik a kitöltők átlagteljesítményével, míg a jó önértékelést adók átlagteljesítménye magasabb a kitöltők átlagteljesítményénél. Az önmaguk tudását jelesre értékelők átlagteljesítménye elmarad a kitöltők átlagától, az ő esetükben a pénzügyi tudás énképe nem a valóságot mutatja.

45. ábra Valós és vélt pénzügyi tudás

Forrás: saját szerkesztés

5. Eredmények összefoglalása

A pénzügyi kultúra vizsgálata során nem elegendő az egyes pénzügyi termékekkel kapcsolatos definíciók visszakérdezése, hanem szükség van a cselekvőben lezajló döntéshozatal folyamatának megismerésére, hogy megérthessük, miként választ egyes termékeket, és hogyan használja őket a későbbiekben. Erre alapozva a vizsgálati eszközül felállított modellben a **pénzügyi attitűd** vizsgálata mellett **hat témakörre (banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, nyugdíj és biztosítás, munka világa, általános gazdasági ismeretek: infláció, adózás, ország kockázat)** vonatkozó

ismeretek meglétét is ellenőriztük egy **tudásteszt** segítségével. Az eredmények alapján előállítottuk az Econventio-index értékét, amely a teszten elért helyes válaszok arányával jellemzi a kitöltők pénzügyi tudását.

A kulturális közfoglalkoztatásban részt vevők **teszteredményének** átlaga **71%**, tehát, **amíg a középiskolások 30 kérdésből átlagosan 15, addig e cél csoport tagjai 21 kérdést válaszolnak meg helyesen a középiskolás teszten. Összességében a közfoglalkoztatási programban résztvevő felnőttek minden kérdés esetében jobban teljesítettek a középiskolás teszten, mint a középiskolások, ugyanakkor a problémás területek ugyanazok: számolási készség, jegybanki funkciók, infláció, kamat. Az azonos kérdések esetében a helyes válaszok aránya között erős kapcsolat van. Ez is azt mutatja, hogy ugyan a pénzügyi tudásunk a gyakorlati tapasztalattal nő, ami fiatalon problematikus volt számunkra, az a későbbiekben is gondot fog jelenteni. A két célcsoport között a helyes válaszok arányában legnagyobb különbség (közel kétszeres arány) elsősorban a munkaerőpiaci, míg a legkisebb különbség (1,0-1,2-szeres arány) az ATM-hez kapcsolódó kérdéseknél van.**

46. ábra Helyes válaszok aránya kérdésenként, %

Kérdés	Helytelen/ Nem tudom válaszok aránya	Helyes válaszok aránya	Helyes válaszok aránya a középiskolások teljesítményében százalékában
22.) Főállás mellett, lehetünk-e másodállásban vállalkozók?	49,6%	50,4%	*
17.) Melyik Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szerve?	54,4%	45,6%	379,7%
36.) Havi bruttó 200 000 Ft-os fizetést kap, ennek a nettója hozzávetőlegesen 130.000 Ft. Anyugdíjjárulék 10%. Mennyi a	39,0%	61,0%	210,4%
33.) Szeretne megtakarítani a nyugdíjas éveire. Az alábbiak közül melyik nem az öngondoskodás eszköze?	33,0%	67,0%	179,2%
3.) Az Ön megtakarításait kezelő bank csődbe megy. Garantálja-e valaki a kártalanítását?	60,7%	39,3%	176,9%
11.) Mire használhatjuk az ATM-et?	14,6%	85,4%	169,7%
34.) Mit jelent a kockázatközösség fogalma?	43,7%	56,3%	167,9%
4.) Az Ön eddigi 200 000 forintos nettó fizetését 10%-kal megemelték. Örömeiben úgy dönt,	42,8%	57,2%	154,2%
30.) 2016-ban 16 %-ról 15%-ra csökkent az SZJA. 200 000 Ft bruttó fizetés esetén mennyivel lett magasabb a nettó fizetés?	28,2%	71,8%	149,6%
10.) A befektetések különböző mértékű kockázattal járnak. De mi is a kockázat?	21,5%	78,5%	148,1%
27.) Milyen hatással van Önre az infláció?	13,1%	86,9%	145,4%
15.) Hitelek esetében melyik érték magasabb: a kamat vagy a THM?	37,3%	62,7%	143,1%
35.) Milyen káreseménybekövetkezéskor lehet hasznos, ha rendelkezik CASCO biztosítással?	6,3%	93,7%	141,9%
18.) 100.000 forint hitelt vesz fel 5 évre, 10 %-os éves kamatos kamatra, melyet a futamidő végén kell visszafizetni egy	71,1%	28,9%	141,0%
23.) Szerepelnie kell-e a munkabérek a munkaszerződésben?	5,1%	94,9%	139,5%
9.) Hogyan nevezzük azt a folyamatot, amikor több dologba fektetjük pénzünket, ezáltal megosztjuk, és csökkentjük a	34,3%	65,7%	138,0%
14.) Melyik rövidítés kapcsolódik a hitelezés folyamatához?	9,8%	90,2%	135,8%
26.) Ki határozza meg a jegybanki alapkamatot?	10,8%	89,2%	133,3%
28.) Mit fejez ki egy ország GDP-je?	11,5%	88,5%	132,3%
16.) Mit mutat meg a THM (Teljes Hiteledj Mutató) a hitelekről?	71,4%	28,6%	132,3%
24.) Ha az Ön havi bruttó bére 150 000 Ft és az erre eső munkavállalói járulékok és adók értéke 51.750 Ft, akkor mennyi	9,6%	90,4%	131,6%
8.) Az alábbi kifejezések közül melyik létező fogalom?	3,7%	96,3%	130,3%
12.) Ha 100 000 Ft-ot tesz be a bankba 2%-os kamattal és a kamatadó értéke 15%, akkor 1 év után mennyi pénzt	53,3%	46,7%	129,8%
21.) Mi a Kormány által rendeletben meghatározott minimálbér teljes munkaidős foglalkoztatás esetén?	20,4%	79,6%	123,4%
7.) A bankok által hirdetett betétek százalékában adják meg a kamatot. Milyen időszakra vonatkozik ez az érték?	64,9%	35,1%	119,3%
29.) Mi az SZJA?	3,8%	96,2%	117,5%
32.) Nyugdíjban menetelkor a nyugdíj összegét több tényező befolyásolja. Az alábbiak közül jelenleg minnek van szerepe a	5,9%	94,1%	117,2%
20.) Egyéni vállalkozónak hívjuk azokat...	8,0%	92,0%	107,9%
2.) Mit kell tennie először, ha az ATM elnyeli a bankkártyát?	17,2%	82,8%	107,3%
1.) Ön szerint hány bankszámla tarthat egy bankkártyához?	31,6%	68,4%	105,6%
* eltérő kérdés			

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 73 százaléka szerint minél hamarabb, akár már az első fizetésből célszerű távoli célokra megtakarítani. **Azok, akik szerint nem érdemes távoli célokra megtakarítani (4%), csupán 46 százalékos átlagteljesítményt nyújtottak a teszten.**

Azok átlagteljesítménye, akik kisebb korukban nem, vagy csak ritkán játszottak **pénzügyi társasjátékokkal** elmarad (63%), azokétól, akik játszottak e társasjátékokkal (75%)

A fiatalkorban mutatott hiányosságok, a pénzügyi társasjátékok kerülése, a távoli célok eléréshez nem túl tudatos takarékoskodás felnőttkorban is alacsonyabb pénzügyi tudással jár.

A pénzügy kultúra része az is, hogy megértsük azon pénzügyi, gazdasági híreket, amelyeket nap mint nap láthatunk a médiában. **A válaszadók 16 százalékát egyáltalán nem érdeklik a pénzügyi világ hírei**, e csoport átlagteljesítménye 43,5%, szemben a valamilyen érdeklődést mutatók 50 százalék feletti eredményével. **A felnőttek 4 százaléka nyilatkozott úgy, hogy rendszeresen nyomon követi a pénzügyi világ híreit.** Az MNB és a NAV gyakran megjelenik a híradásokban, ugyanakkor a pénzügyi szervek funkcióinak megkülönböztetése sokszor problematikus. Például **a válaszadók 40 százaléka a NAV-ot tartja Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szervének**, a megkérdezettek 46 százaléka **kapcsolta össze a kérdést az Állami Számvevőszékkal.**

A teszten a férfiak és a nők teljesítménye között nem találtunk szignifikáns eltérést. A teszten **általában rosszabb eredményt értek el az alacsonyabb jövedelműek, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, illetve azok, akik továbbképzéseken nem vesznek részt.**

Egy fürdőszoba felújításhoz a válaszadók 70 százaléka a jó szakemberek közül azt választaná, aki számlát is ad, a megkérdezettek negyedének a kiválasztásnál közömbös, hogy ad-e számlát a szakember.

6. Irodalomjegyzék

- Atkinson, A. & Messy, F. (2012): A pénzügyi kultúra mérése: Az OECD / Nemzetközi Pénzügyi Képzési Hálózata (INFE) kísérleti kutatásának eredményei. OECD Pénzügyi, Biztosítási és Magán-nyugdíjpénztári Műhelytanulmányok, 15. sz., OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Béres, D. & Huzdik, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle* 2012(3):322 – 336.
- Béres, D. & Huzdik, K. & Kovács, P. & Sági, Á. & Németh, E. (2013): Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. Kutatási jelentés, 2013. június <http://www.asz.hu/tanulmanyok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturajarol/t353.pdf> Lekérdezve: 2014.01.24.
- Bongini, P. & Trivellato, P. & Zenga, M. (2012): Measuring Financial Literacy Among Students: An Application Of Rasch Analysis. *Electronic Journal of Applied Statistical Analysis*, EJASA 5(3), 425–430.
- Botos K. & Botos J. & Béres D. & Csernák J. & Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle* 2012(3) 291–309.
- Hogarth, JM & Hilgert, MA & Beverly SG (2003): Patterns of financial behaviors: implications for community educators and policymakers No 883, *Proceedings*, Federal Reserve Bank of Chicago.
- Horváthné Kökény, A. & Széles, Zs. (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle* 2014(4), 457–475.
- Huzdik, K., Béres, D., & Németh, E. (2014). Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál. *Pénzügyi Szemle*, 4, 476-488.
- Klapper, L., Lusardi A., & Oudheusden P.(2015) Financial Literacy Around the World: Insights from the Standard & Poor's Rating Services, S&P, 28.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. & Curto, V. (2010): Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs* 44(2), 358–380. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x>
- Lusardi, A. (2012): Numeracy, Financial Literacy, and Financial Decision-Making. *Numeracy* 5(1): 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.5.1.2>